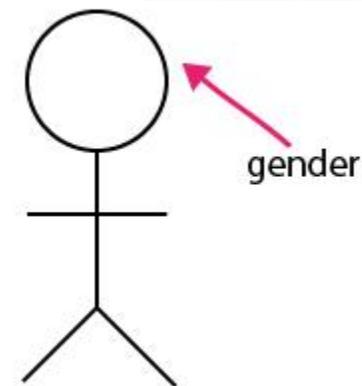
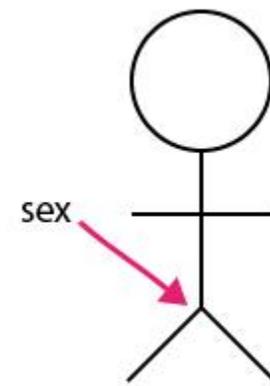

Лекція 7. Гендерна рівність у вимірі публічної політики України в умовах євроінтеграції

- 1. Гендер. Гендерна рівність: сутність поняття, підходи до визначення**
- 2. Гендерна політика: сутність, об'єкт, суб'єкти, завдання, сфери впровадження**
- 3. Індекси гендерної (не)рівності, розриву, розвитку. Позитивна дискримінація**

Професор Сичова В.В.

- Термін «гендер» з'являється у соціо-гуманітарному знанні з 1960-х рр., під впливом «другої хвилі» фемінізму
- У статті психоаналітика Р. Столлера «Sex and Gender: on the Development of Masculinity and Femininity» (1968 р.)
- «гендер» як похідне від поняття статі, означав не біологічну, а **соціокультурну категорію:**
- індивід не отримує «гендер» автоматично від народження, а набуває у процесі включення в суспільне життя.
- Під гендером розумілися такі поняття, як маскулінність і фемінінність (**соціальні уявлення про те, що означає бути чоловіком або жінкою**), які відображають гендерну ідентичність

Гендер (англ. «gender» – «стать», від лат. «genus» – «рід») – це соціально-біологічна характеристика, через яку визначаються поняття «чоловік» і «жінка», психосоціальні, соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, на відміну від статі, яка позначає біологічні відмінності.

СТАТЬ ≠ ГЕНДЕР

Рис. 1.1. Соціально-рольова теорія гендерних відмінностей в соціальній поведінці.

Джоанн Хубер

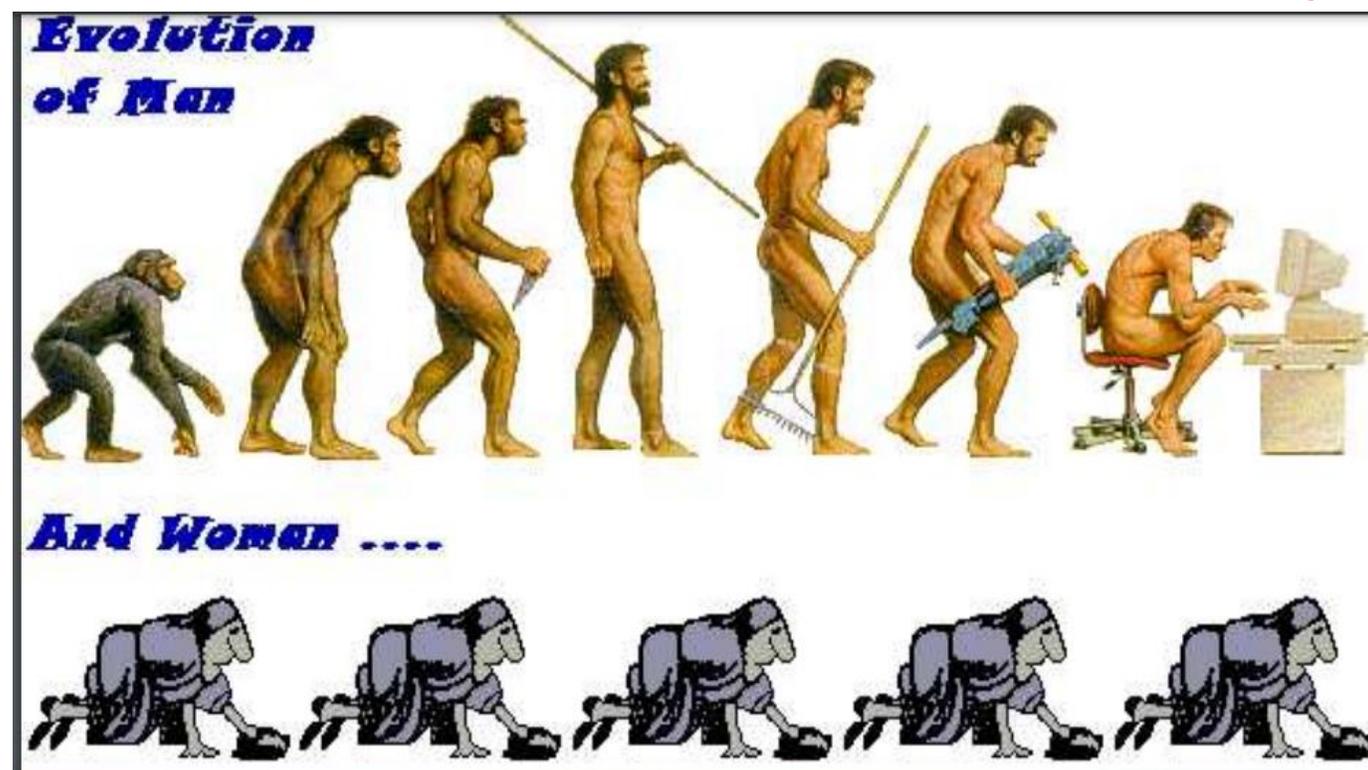
гендер як соціальний феномен, тобто як дійсність міжстатевих стосунків, виражена у міжособистісних, соціально-економічних, правових, політичних відносинах

гендер як стратифікаційна категорія

Проаналізувавши основні типи культур (полювання і збиральництва, землеробства, кочового господарства, орного землеробства та індустріального суспільства),

Дж. Хубер дійшла висновку, що положення жінки в усіх культурах безпосередньо пов'язане з її участю у виробництві продуктів харчування.

У тих суспільствах, де це виробництво передбачає тривале знаходження поза домом, жінка, зважаючи на її здатність до материнства, повністю виключається з діяльності, що приносить владу і престиж

• **Гендерні відносини** - це форма соціальної взаємодії між великими суспільними групами з приводу економіки, культури, влади та інших ресурсів, що представляють соціальну цінність

Гендерна стратифікація - процес розподілу в суспільстві статусів, пов'язаних зі статтю людини, причому жінки у цьому процесі оцінюються і винагороджуються нижче, ніж чоловіки.

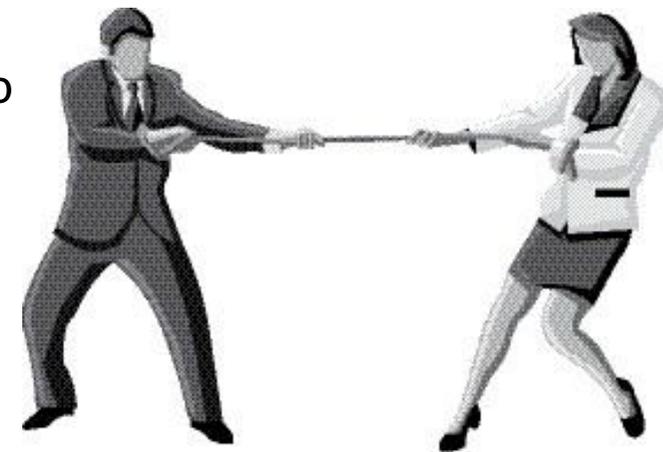
Страта - це соціальна верства людей, які мають подібні показники за чотирма шкалами стратифікації:

- 1) дохід;
- 2) влада;
- 3) освіта;
- 4) престиж

Поняття **гендеру** тісно пов'язане з класовою структурою і соціальною стратифікацією суспільства.

Чільні позиції займають чоловіки, а підлеглі - жінки.

Нерівність означає, що люди живуть в умовах, при яких вони мають неоднаковий доступ до обмежених ресурсів

с'

ПРАЦЯ ЖІНОК В НИЗЬКООПЛАЧУВАНОМУ СЕКТОРІ.

ЖІНКИ ЗАЙМАЮТЬ ЛИШЕ 23% КЕРІВНИХ ПОСАД В УКРАЇНІ.

У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ СЕРЕД **ВЛАСНИКІВ БІЗНЕСУ 46% ЖІНОК.**

У 2019 РОЦІ СЕРЕД **БЕЗРОБІТНИХ** БУЛО ЗАРЕЄСТРОВАНО **52,4% ЖІНОК.**

СЕРЕД НАЙБІЛЬШИХ **ГЕНДЕРНИХ РОЗРИВІВ** В ОКРЕМИХ ВИДАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЖЕМО СПОСТЕРІГАТИ **ГЕНДЕРНІ РОЗРИВИ** В СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ, **НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ШКІДЛИВИМИ УМОВАМИ ПРАЦІ** (СТАНОМ НА IV КВАРТАЛ 2019 РОКУ) :

35,1%
ПОШТОВА
ТА КУР'ЄРСЬКА
ДІЯЛЬНОСТЬ

33,3%
ФІНАНСОВА
ТА СТРАХОВА
ДІЯЛЬНОСТЬ

29,9%
МИСТЕЦТВО,
СПОРТ, РОЗВАГИ
ТА ВІДПОЧИНОК

ВІДПОВІДНО ДО ДАНИХ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ СТАТИСТИКИ **ГЕНДЕРНИЙ РОЗРИВ В ОПЛАТІ ПРАЦІ** СТАНОМ НА 2018 РІК СТАНОВИВ БЛИЗЬКО **21%**.

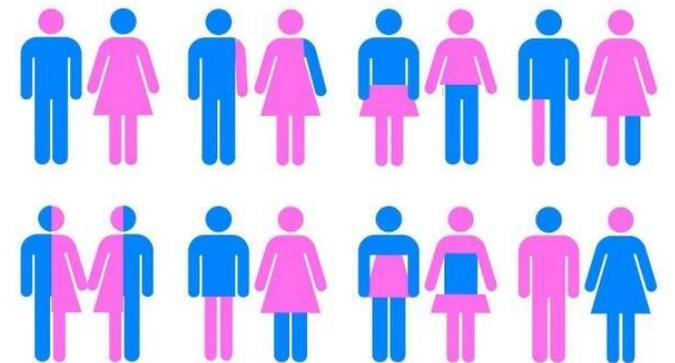
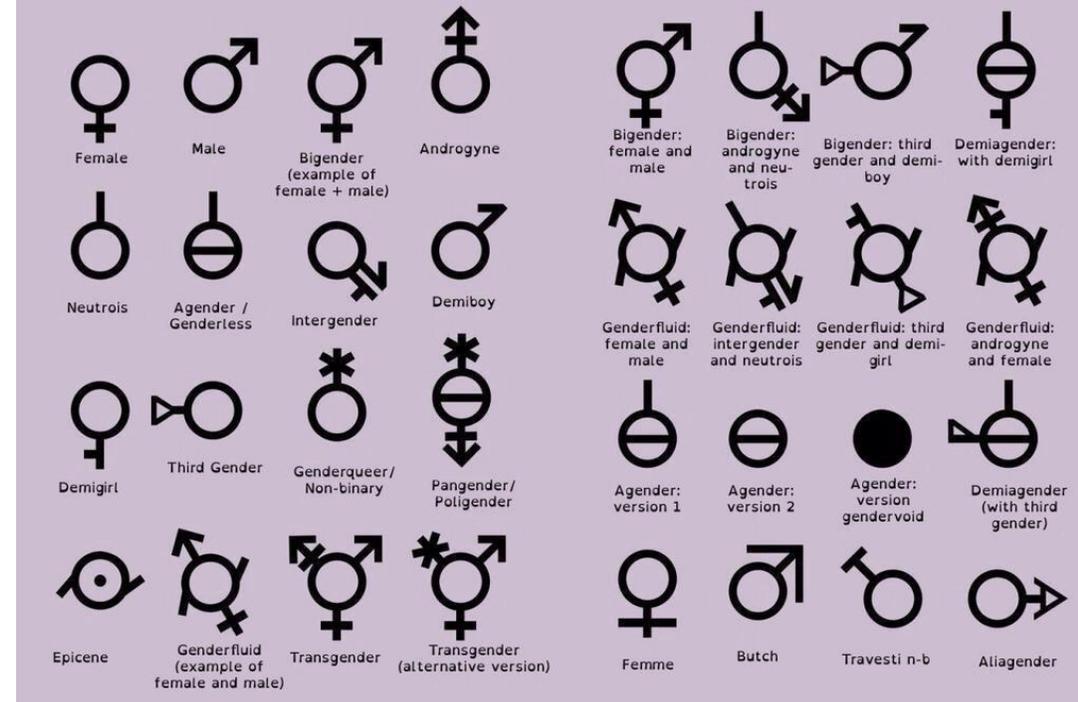

СТАНОМ НА 2019 РІК **ГЕНДЕРНИЙ РОЗРИВ В ОПЛАТІ ПРАЦІ** СТАНОВИТЬ **23%**.

- **Широке розуміння гендеру** містить такі категорії:

- - **стать** (біологічний чоловік, біологічна жінка, інтерсекс (intersex) – коректна назва людей, які є «гермафродитами»);
- - **гендерна ідентичність** (жінка – біологічна **стать** збігається з відповідним їй **сценарієм** – **фемінністю**; **чоловік** – так само; **трансгендер** – біологічна **стать** не збігається з власним **соціальним конструктом**; **транссексуал** – той, хто прагне змінити **стать**; **агендер** – той, хто не хоче бути прив'язаним до певного «сценарію»; **бігендер** обирає «гру» за двома «сценаріями»);
- - **сексуальна орієнтація** – гетеросексуальність, гомосексуальність, бісексуальність, асексуальність

• Марценюк Т.

- **Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Стамбульська конвенція)**

- **Прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи 07.04.2011**

- **Кабінет Міністрів України підписав Стамбульську Конвенцію 11 листопада 2011**

- Ратифіковано Верховною Радою України на засіданні 20 червня 2022 р.

- «За» - 259, «проти» - 8 депутатів.

- Президент України підписав Закон «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» № 2319-ІХ, який Верховна Рада ухвалила 20.06.2022 р.

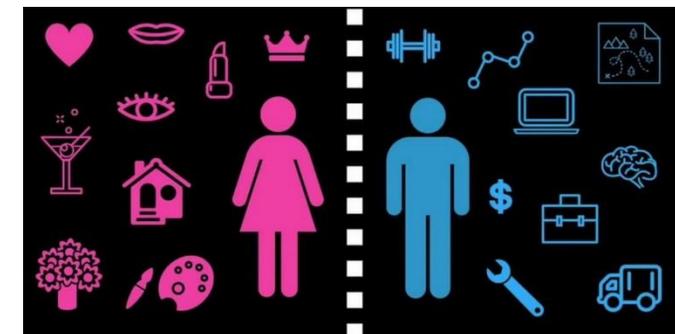
- **с) «гендер» означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок та чоловіків**

- **Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ)**

використовує термін «гендер» для визначення «соціально обумовлених ролей, моделей поведінки, діяльності, а також атрибутів, які дане суспільство вважає необхідними для чоловіків і жінок»

World Health Organization

Таліби обезголовили волейболістку збірної Афганістану

В Афганістані Таліби вбили спортсменку Махджабін Хакімі – за словами її тренера, в соцмережах опублікували фото відрубаної голови волейболістки

Наталія Медведєва
редактор порталу Liga.net

22 ЖОВТНЯ 2021, 17:08

- Всі гравці волейбольної збірної і інші спортсменки перебувають у поганій ситуації, в розпачі і страху. Всі змушені бігти і жити в невідомих місцях", - сказала Афзал.

- Раніше повідомлялося, що "Талібан" зобов'язав жінок, що проходять навчання у приватних університетах і коледжах, під час занять носити нікаб - мусульманський головний убір з прорізом для очей, що закриває обличчя

- Корреспондент.net (<http://ua.korrespondent.net/world/4395306-talyban-vvel-zapret-na-zaniatyia-sportom-dlia-zhenschyn>)

- **Талібан ввів заборону на заняття спортом для жінок**

- **Іслам та Ісламський Емірат не дозволяють жінкам грати в крикет або займатися будь-яким видом спорту, де видно їхні обличчя і фігури, зазначив представник талібів.**

концепція гендера відмінна (ширша) від концепції статі

**політика щодо
забезпечення
рівних прав
та можливостей
жінок і чоловіків
(Українська модель)**

**гендерна
політика**

- **Ґендерна рівність** означає наступне:
... права, обов'язки та можливості людей не залежать від того, народились вони чоловіком або жінкою.
- Рівність не означає «такі самі, як» — просування ґендерної рівності не означає, що жінки та чоловіки стануть однаковими.
- Рівність жінок та чоловіків має кількісний та якісний аспект.
- **Кількісний аспект** стосується бажання досягти рівного представництва жінок — більш рівного співвідношення та становища
- **якісний аспект** стосується досягнення рівного впливу на визначення пріоритетів та результатів в сфері розвитку для жінок та чоловіків.

- Рівність передбачає, що уявленням, інтересам, потребам та пріоритетам жінок та чоловіків (які можуть суттєво відрізнятись через різні ролі та обов'язки жінок та чоловіків) надаватиметься рівне значення під час планування та прийняття рішень
- ...
- **Ґендерну рівність** також можна розуміти як «**відсутність дискримінації** за ознакою статі певної особи щодо можливостей, розподілу ресурсів або благ чи щодо доступу до послуг».

- **Гендерна рівність** є принципом **політико-правового статусу людини** в державі.

- Складовими **гендерної рівності** є:
  - рівні права жінки та чоловіка;
  - рівні свободи жінки та чоловіка;
  - рівні обов'язки жінки та чоловіка;
  - врахування особливостей (фізіологічних, психологічних тощо) статей у політико-правовому регулюванні;
  - система засобів гарантування рівності статей в державі.

- **Гендерна рівність** передбачає рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їх **однакову значущість, можливості, обов'язки** та участь у всіх сферах суспільного й приватного життя. Так само вона означає **рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та їх розподілу між ними**

- Гендерна складова виступає, за таких умов, обов'язковим елементом законотворчої і правозастосовчої діяльності, в основі яких лежать принципи свободи, справедливості, рівності і розвитку соціальних якостей людини з врахуванням впливу статевої належності на правовий статус, соціальну роль, стереотипи поведінки.

- Гендерний чинник виступає в даному плані важливою умовою соціальних трансформацій суспільства, а **гендерна політика** являє собою складну систему, яка базується на правових нормах, що забезпечують інтереси рівності, враховує міжнародний досвід управління в сфері **гендерних відносин** та має власні принципи і критерії оцінювання ефективності функціонування відповідного організаційно-правового механізму

гендерна рівність - рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства
(українська модель)

**Рівність у правах
за ознакою статі
(українська
модель)**

**гендерна рівність
(рівність соціальних
конструктів чоловіка і
жінки)**

Поняття

Гендерної рівності та нерівності

Гендерна рівність

означає, що всі людські істоти мають свободу для розвитку своїх особистих здібностей та свободу вибору без обмежень, пов'язаних із жорстко закріпленими гендерними ролями. Тобто різна поведінка, прагнення та потреби жінок і чоловіків враховуються, оцінюються й підтримуються рівним чином

Гендер

це соціальна стаття, що формує поведінкові, культурні, психологічні, візуальні та інші соціально і культурно зумовлені відмінності між чоловіками та жінками

Гендерна нерівність

Це соціальна проблема нерівного розподілу прав, можливостей і ресурсів між чоловіками та жінками, що проявляється в освіті, праці, політиці та сім'ї. Її суть — забезпечення рівних прав і свобод для людей незалежно від статі чи гендеру

- Принцип гендерної рівності вперше знайшов своє нормативне закріплення у **Преамбулі Статуту ООН**, в якій народи Об'єднаних Націй підтвердили свою рішучість утвердити віру в основні права людини, зокрема, в рівноправність чоловіків і жінок. У подальшому означений принцип було підтверджено **«Міжнародною хартією прав людини»**
- Загальна декларація прав людини 1948 р., яка містить основоположні стандарти прав людини, прийняті в 1966 році
- **Міжнародний пакт про громадянські і політичні права** (далі – МПГПП) та **Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права** (далі – МПЕСКП) одночасно закріпили положення щодо заборони дискримінації за ознакою статі та поклали на держави зобов'язання забезпечити рівне для чоловіків і жінок право користування всіма громадянськими і політичними правами, передбаченими ними (ст. 3).
- Принцип рівності чоловіка і жінки також додатково підтверджений у ст. 2 Пактів, якими закріплено заборону дискримінації, зокрема й на підставі статі.
- Суть статті 3 полягає в тому, що правами, передбаченими в Пактах, чоловіки і жінки мають користуватися на основі рівності і ця концепція має важливе значення. У той час як формальна рівність може знаходити своє вираження в положеннях конституцій, законодавстві та політиці урядів, стаття 3 закріплює **рівне для чоловіків і жінок користування проголошеними в Пактах правами на практиці**

- **Інтерсекційність** – перетин гендерної дискримінації з іншими факторами дискримінації такими, як **етнічна приналежність, соціально-економічний статус, інвалідність, вік, географічне положення, гендерна ідентичність та сексуальна орієнтація** та інші.
- **Інтерсекційна нерівність** у владних можливостях також може бути предметом занепокоєння в інституціях сектору правосуддя та безпеки, якщо,
  - наприклад, перевага систематично віддається точці зору старших чоловіків, а не думці в рівній мірі компетентних, але молодших жінок;
  - або якщо співробітники, що відносяться до певного соціального класу, касты або етнорелігійної групи, опиняються у менш сприятливому становищі, на додачу до того, що стикаються із перепонами, які зумовлені їх ґендером та віком

- **Ґендерна упередженість** взаємодіє з іншими формами упередження
- З точки зору забезпечення безпеки та правосуддя це може означати, наприклад, припущення про те, що
- жінки не придатні для військової служби,
- чоловіки певного соціального класу чи етнічної належності схильні до злочинної діяльності чи екстремізму;
- винесення рішень за клопотаннями про опіку на підставі припущень про материнство та батьківство, а не з огляду на обставини в кожному конкретному випадку;
- звинувачення жертв у випадках ґендерно зумовленого насильства (ГЗН)

Основні напрямки соціальної політики:

- I. Політика доходів населення (життєвий рівень, споживчий кошик, добробут).**
- II. Політика у сфері праці й трудових відносин (оплата праці, охорона праці та соціальне страхування, зайнятість населення та ін.).**
- III. Соціальна підтримка і соціальний захист непрацездатних і незаможних прошарків населення (пенсійне забезпечення, соціальне обслуговування, соціальні гарантії та ін.).**
- IV. Розвиток галузей соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, наука, культура, фізична культура і спорт).**
- V. Соціоекологічна політика.**
- VI. Політика у сфері сучасної інфраструктури (житло, транспорт, дороги, зв'язок, торговельне і побутове обслуговування).**
- VII. Міграційна політика (вимушена міграція, захист прав та інтересів співвітчизників за кордоном, зовнішня трудова міграція).**
- VIII. Політика стосовно окремих категорій населення (сімейна, гендерна, молодіжна, відносно літніх людей, інвалідів та ін.).**

- **Гендерна політика** – це стратегія, що спрямована на забезпечення рівних прав, свобод і можливостей розкриття потенціалу жінок і чоловіків у контексті розвитку гендерної демократії і гендерної культури в суспільстві.

- **Гендерна політика** - цілеспрямована діяльність органів влади та інституцій громадянського суспільства щодо забезпечення рівних прав і можливостей для реалізації інтересів жінок і чоловіків, що базується на активній парадигмі та гармонійно включає політику стосовно жінок

- .

- **Державна гендерна політика**
– це стратегічна діяльність держави, що здійснюється шляхом спільних дій усіх зацікавлених суб'єктів з метою надання рівних можливостей жінкам і чоловікам у користуванні гарантованими правами і свободами.

- **Державна гендерна політика** – це системна діяльність державних інституцій із забезпечення та гарантування рівних прав, свобод і можливостей для жінок і чоловіків, утвердження рівності, формування гендерної культури в суспільстві, захисту від дискримінації за ознакою статі.

- **Об'єктом** гендерної політики є відносини між жінками та чоловіками, людські ресурси, тобто жінки і чоловіки як рівноправні особистості в системі суспільних відносин.

Суб'єктами гендерної політики є:

- органи державної влади і місцевого самоврядування;
- державні й громадські інституції;
- підприємницькі структури;
- установи й організації всіх форм власності й напрямів діяльності;
- політичні рухи, блоки, партії;
- професійні спілки;
- релігійні конфесії

Державна гендерна політика

Державна гендерна політика - це дії органів державної влади з вирішенням проблем забезпечення **гендерної рівності** в суспільстві, а саме:

- 1) забезпечення однакового суспільного статусу жінок і чоловіків;**
- 2) забезпечення однакових умов реалізації прав людини для жінок і чоловіків;**
- 3) забезпечення однакової можливості використання соціальних та економічних ресурсів для жінок і чоловіків;**
- 4) забезпечення однакових можливостей для жінок і чоловіків робити свій внесок у національний, політичний, соціальний, економічний і культурний розвиток;**
- 5) забезпечення рівного права для жінок і чоловіків мати однакову користь від результатів їх діяльності**

(Н.Грицяк)

Основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків
Стаття 3 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

утвердження гендерної рівності

недопущення дискримінації за ознакою статі

застосування позитивних дій

забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень

забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків

підтримка сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства

виховання і пропаганда серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері

захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі

- **Гендерна політика в економічній сфері** передбачає встановлення **однакових можливостей для вибору професії або спеціальності, зайнятості**, створення умов для відновлення професійної спроможності жінкам, які доглядали за дитиною, право на рівний доступ до фінансової допомоги і позик, рівний доступ до підприємницької діяльності та реалізації права власності, вироблення особливої політики щодо жінок, які проживають у сільській місцевості, розвиток гендерної статистики в різних сферах.
- **Гендерна політика в соціальній сфері** спрямовується на охорону **материнства, батьківства** та дитинства, охорону здоров'я, рівність у сімейних відносинах, розроблення та реалізація програм боротьби з бідністю з прискоренням подолання тенденцій фемінізації бідності.
- **Гендерна політика в культурній сфері** передбачає **зміну соціальних та культурних моделей поведінки чоловіків і жінок для досягнення рівноправності**, викорінення упереджень, забобонів та інших проявів, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи зверхності, забезпечення жінкам рівних з **чоловіками прав у галузі освіти**

- **Гендерна політика в системі державного управління – це складова державної гендерної політики, що орієнтована на реалізацію гендерної паритетності як принципу рівноцінного представництва жінок і чоловіків у будь-яких владних структурах на національному, регіональному та місцевому рівнях відповідно до сучасних вимог управлінського процесу**

- Щорічно Світовий економічний форум (World Economic Forum) проводить дослідження **індексу ґендерного розриву (The Global Gender Gap Index)**.
- У дослідженні вимірюється ґендерна нерівність **за 14 різними показниками** у чотирьох основних сферах:
  - економічна участь та кар'єрні можливості;
  - рівень освіти;
  - здоров'я і тривалість життя;
  - політичні права та можливості.
- Індекс вимірюється за шкалою **від 0 до 1**, де **нуль – повна нерівність статей**, а **одиниця – відповідно, рівність**.
- Значення індексу інтерпретується як відсоток розриву між жінками і чоловіками, що дозволяє порівнювати поточні показники з минулими та визначати прогрес у певній сфері.

FIGURE 1.3

The state of gender gaps, by subindex

Percentage of the gender gap closed to date, 2024

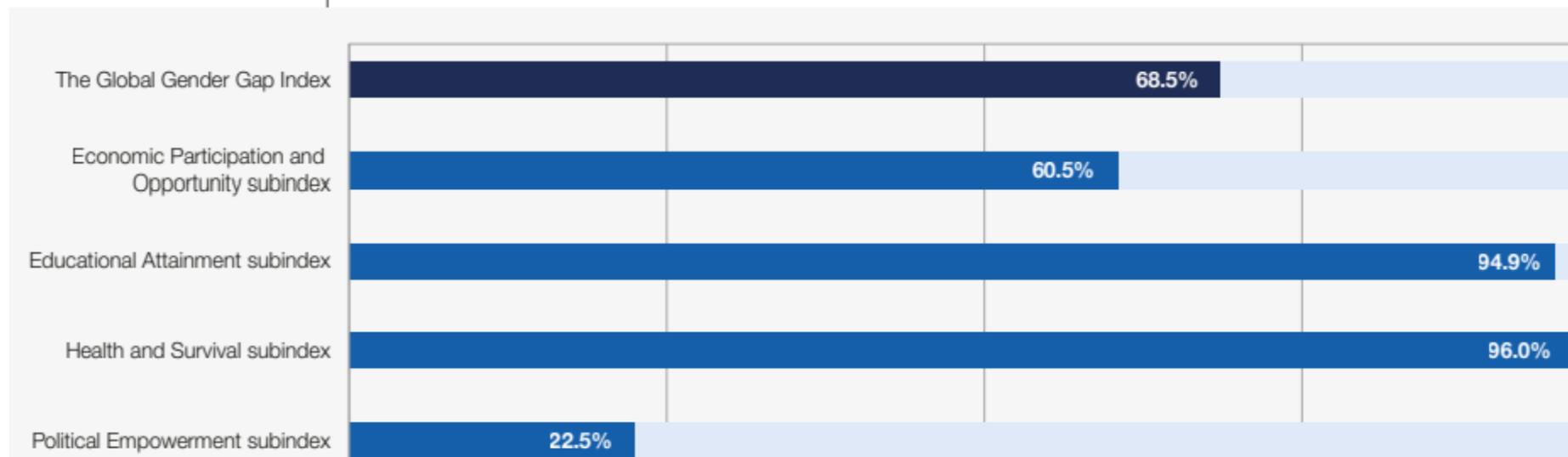

FIGURE 1.7

Regional performance 2024, by subindex

	Subindexes				
	Global Gender Gap Index	Economic Participation and Opportunity	Educational Attainment	Health and Survival	Political Empowerment
Central Asia	69.1%	66.8%	98.7%	96.4%	14.6%
Eastern Asia and the Pacific	69.2%	71.8%	95.3%	95.0%	14.6%
Europe	75.0%	68.0%	99.5%	97.0%	35.7%
Latin America and the Caribbean	74.2%	65.7%	99.5%	97.6%	34.0%
Middle East and Northern Africa	61.7%	42.7%	96.8%	96.4%	10.8%
Northern America	74.8%	76.3%	100.0%	96.9%	26.0%
Southern Asia	63.7%	38.8%	94.5%	95.4%	26.0%
Sub-Saharan Africa	68.4%	67.4%	86.7%	97.2%	22.4%
Global average	68.5%	60.5%	94.9%	96.0%	22.5%

Parity

- Україна входить до групи європейських країн.
- За всіма підіндексами Європа має найвищий гендерний паритет серед усіх регіонів.
- Ісландія, Норвегія та Фінляндія є країнами з найкращими показниками як у регіоні,
- так і в світі, тоді як Угорщина, Чехія та Кіпр займають останнє місце в регіоні.
- Згідно з поточними темпами розвитку, Європа, за прогнозами, досягне гендерної рівності через 67 років.

- Лідером - за показниками "Індексу глобального гендерного розриву -2022" є країна-засновник НАТО – Ісландія, яка вже усунула 90,8% гендерного розриву. Ісландія лідирує у світовому рейтингу щодо гендерного паритету. Серед інших країни світу з ТОП-10 за індексом гендерного розриву:

- Норвегія (84.2%),
- Фінляндія (83.2%),
- Швеція (82%),
- Нікарагуа (80%),
- Нова Зеландія (79.9%),
- Ірландія (79.8),
- Руанда (79.1%),
- Німеччина (78.7%).
- Іспанія (79.5%),
- **Україна 72%**

У 2024 році Україна посіла 63 місце в рейтингу зі 146 країн (чим нижче місце, тим менший ґендерний розрив).

Так, у 2022 Україна була на 81-му місці, а у 2023 – на 66-му. **У цілому гендерний розрив в Україні щороку зменшується**

ІНДЕКС ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ: ПОКАЗНИКИ УКРАЇНИ

КОЕФІЦІЄНТ МАТЕРИНСЬКОЇ СМЕРТНОСТІ

КОЕФІЦІЄНТ ПІДЛІТКОВОЇ НАРОДЖУВАНOSTІ

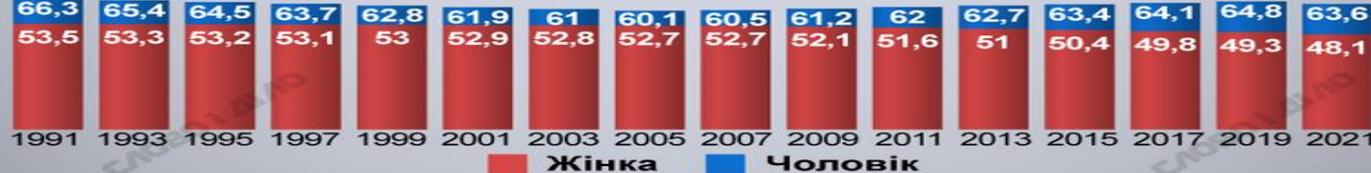
ЧАСТКА МІСЦЬ У ПАРЛАМЕНТІ, %

НАСЕЛЕННЯ З ПРИНАЙМНІ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ – ВІД 25 РОКІВ, %

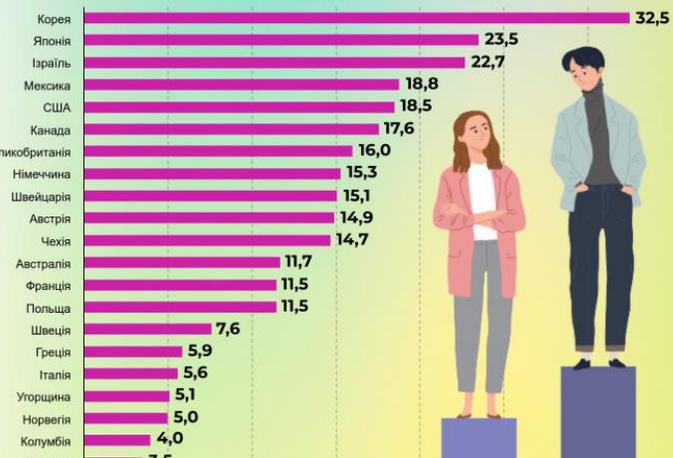
РІВЕНЬ УЧАСТІ В РОБОЧІЙ СИЛІ – ВІД 15 РОКІВ, %

Жінка Чоловік

Гендерний розрив у зарплаті різних країн

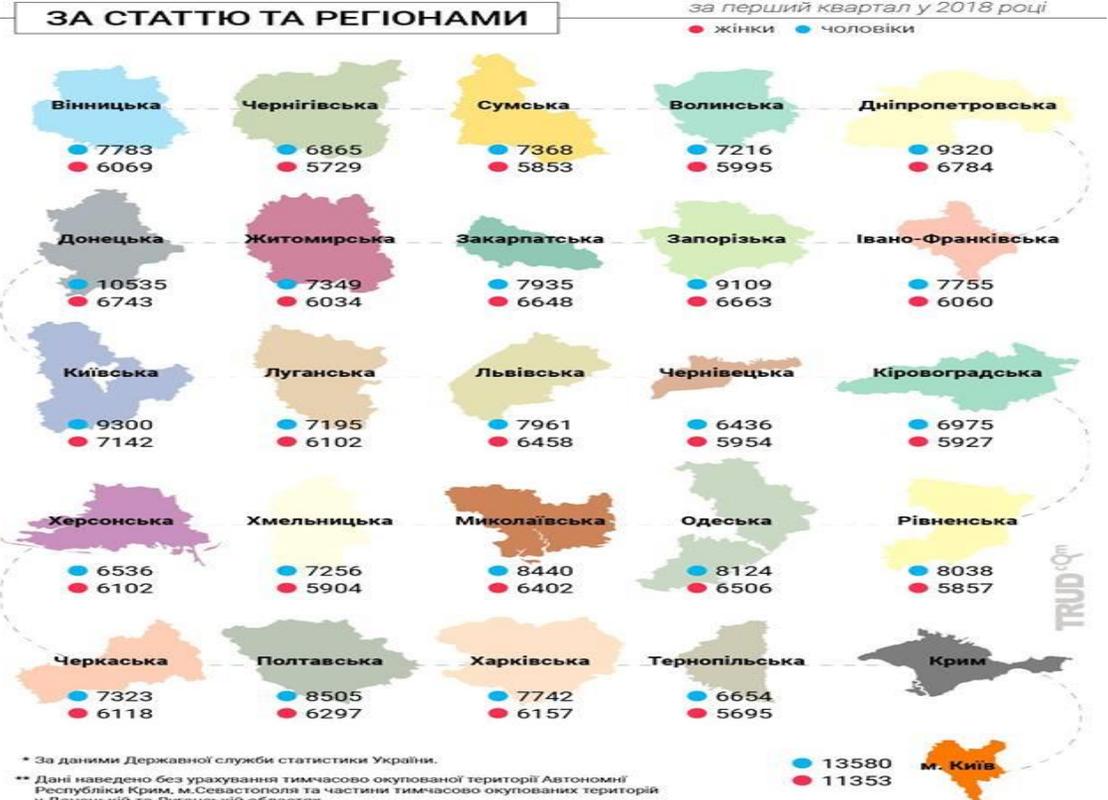
Різниця між середнім рівнем заробітку чоловіків та жінок у відсотках

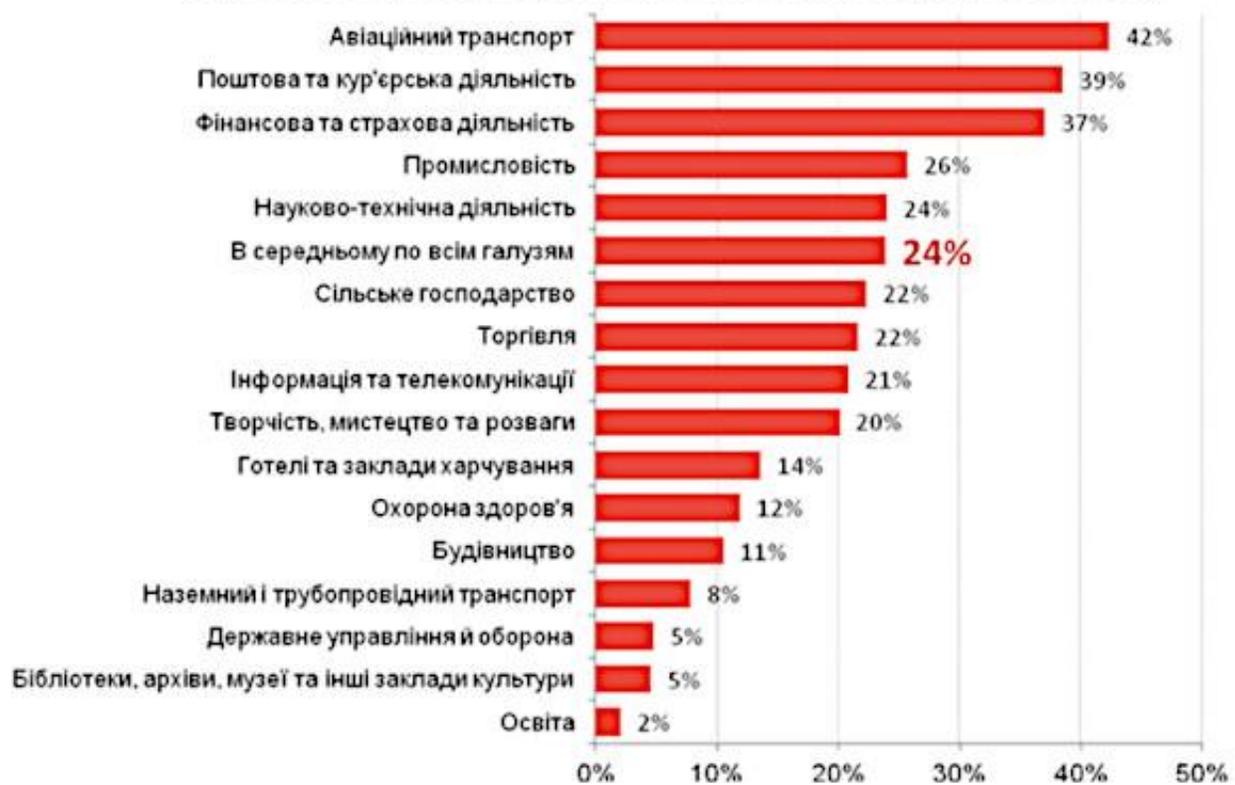
ЯК ЗМІНЮВАВСЯ РОЗМІР СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК

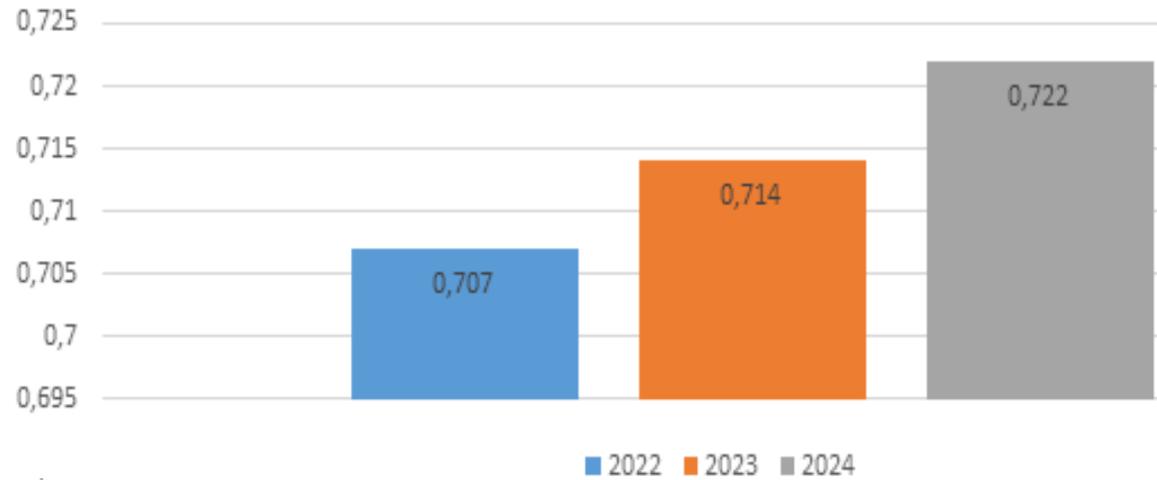
СЕРЕДНЬОМІСЯЧНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЗА СТАТТЮ ТА РЕГІОНАМИ

Відставання (розрив) середньої зарплати жінок від зарплати чоловіків в основних галузях економіки України у III кв. 2018 року

Індекс гендерного розриву

	2022		2023		2024	
	місце в рейтингу	<i>коефіцієнт індексу</i>	місце в рейтингу	<i>коефіцієнт індексу</i>	місце в рейтингу	<i>коефіцієнт індексу</i>
Економічна участь та кар'єрні можливості	62	<i>0,710</i>	55	<i>0,714</i>	40	<i>0,737</i>
Рівень освіти	53	<i>0,995</i>	56	<i>0,996</i>	1	<i>1</i>
Здоров'я і тривалість життя	37	<i>0,978</i>	45	<i>0,976</i>	42	<i>0,977</i>
Політичні права та можливості	100	<i>0,145</i>	87	<i>0,172</i>	91	<i>0,175</i>

Індекс гендерного розриву відповідно складає: 2022 – 0,707, 2023 – 0,714, 2024 – 0,722. Наочно видно, що Україна має очевидний прогрес.

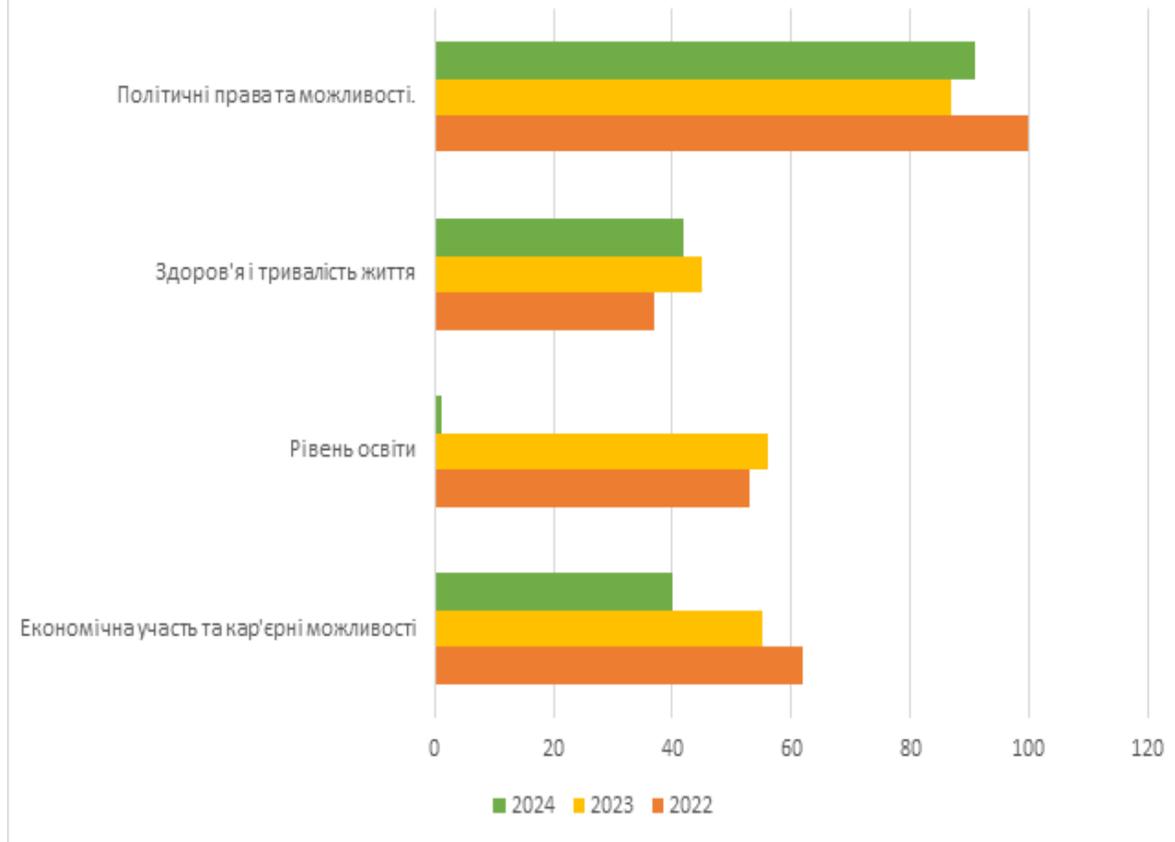
- Аналізуючи дані можна відзначити, що найбільший ріст в рейтингу відбувся за категорією **освіти**, де у 2024 році було досягнуто повної гендерної рівності.

- **Україна зайняла 1-е місце у рейтингу (у цій сфері) разом з такими країнами як Чехія, Франція, Нова Зеландія, Аргентина, Велика Британія тощо**

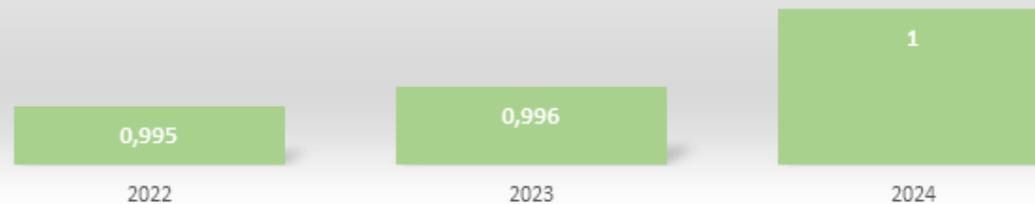
- У **економічній** сфері Україна піднялася з 62-го на 40-е місце в рейтингу країн,
- а в політичній категорії - на 91 місце відповідного рейтингу.

- **Найгірша ситуація у сфері здоров'я і тривалості життя, де відбулося падіння в рейтингу на 5 пунктів з 37-го до 42-го місця в рейтингу країн.**

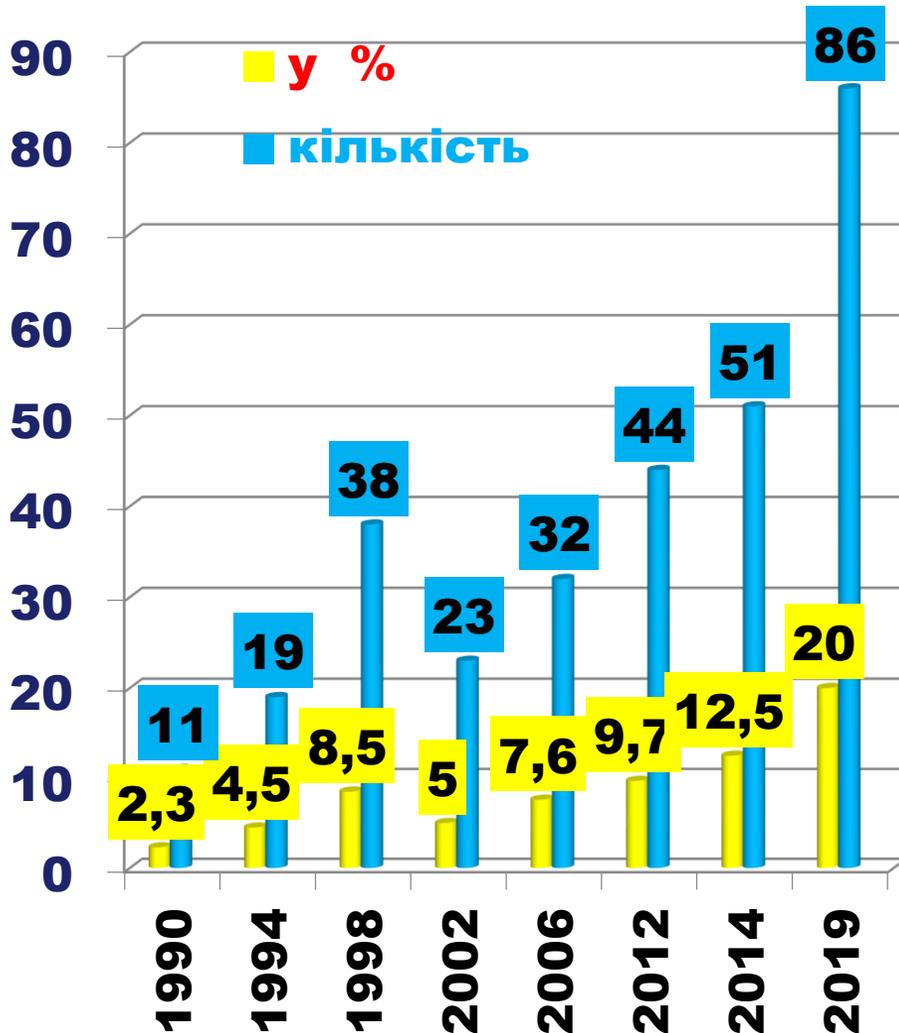
Місце в рейтингу країн згідно з індексом гендерного розриву у розрізі основних показників

Коефіцієнт індексу гендерного розриву у сфері освіти

Жінки у Верховній Раді України

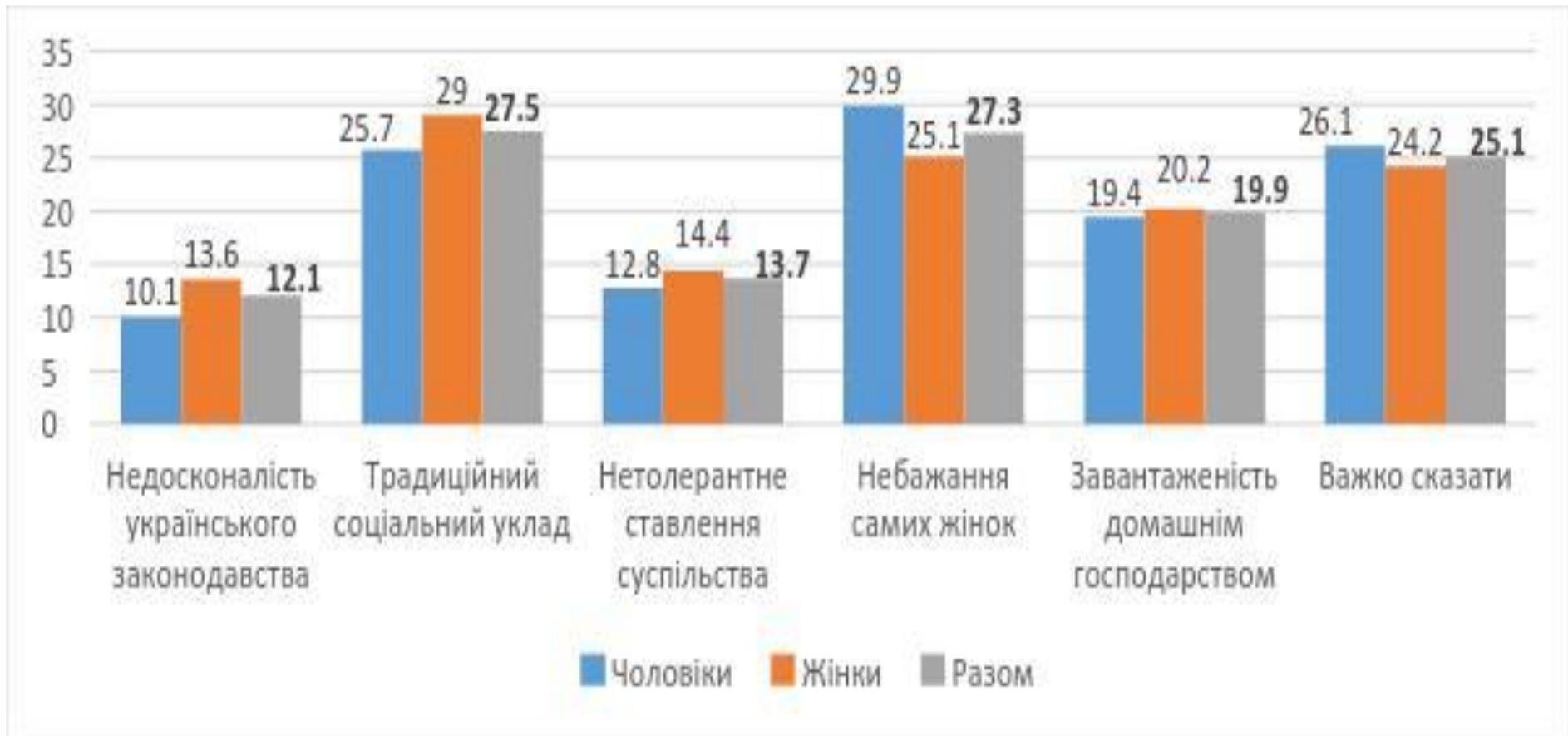

Жінки недостатньо представлені на рівні прийняття рішень в органах виконавчої влади. У 2020 році до складу Кабінету Міністрів України входило 13 відсотків жінок, серед керівників центральних органів виконавчої влади та їх заступників було 22,8 відсотка жінок (за даними Держстату), серед державних службовців категорії “А” (вищий корпус державної служби) — 33,3 відсотка (за даними НАДС станом на 31 грудня 2020 року).

Позиції рейтингу України в Індексі гендерної нерівності щодо політичної участі жінок залишаються низькими (103 місце серед 156 держав), зокрема 98 місце — щодо представництва жінок у Парламенті, 110 місце — щодо представництва жінок на вищих керівних посадах.

- Що стосується політичних прав і можливостей, то Україна піднялася в рейтингу з 100-го місця (2022 рік) на 91-е (2024 рік)

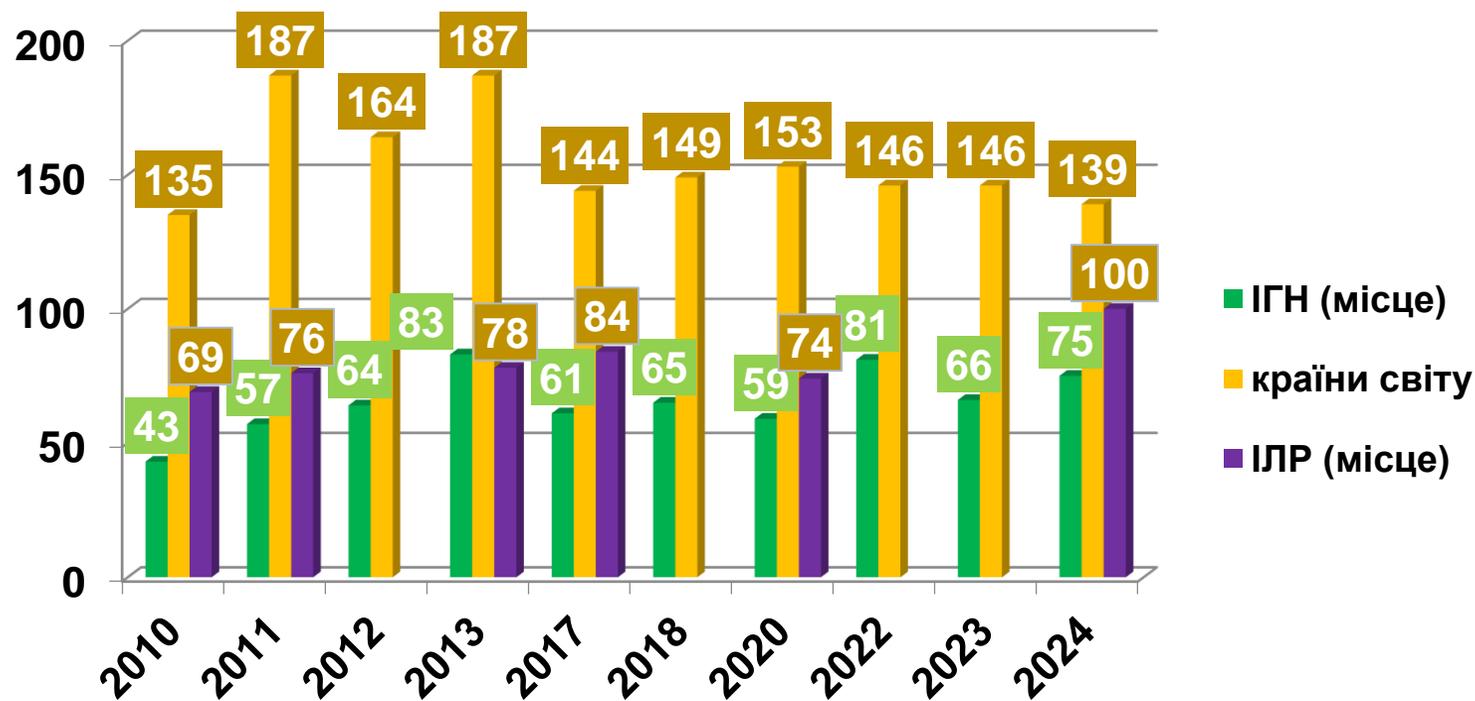

Причини, що перешкоджають активнішій участі жінок у соціальному та політичному житті, 2015 (%)

<https://commons.com.ua/uk/genderni-kvoti-proti-statusu-kvo-dostup-zhinok-do-politiki/>

Індекс гендерної нерівності (ІГН)

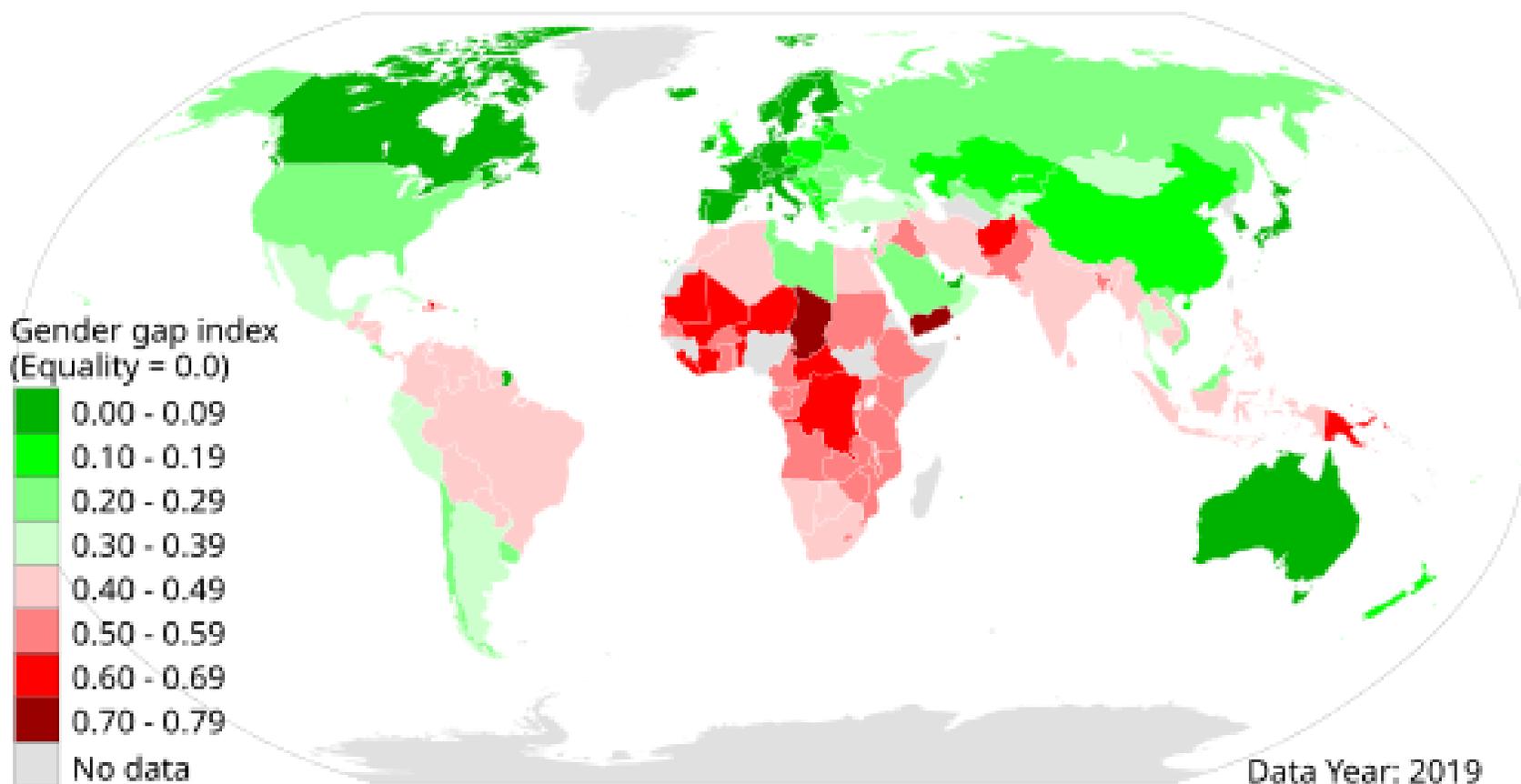
Індекс гендерної нерівності (GII) – відображає нерівність у досягненнях між чоловіками і жінками в **трьох вимірах**:

- репродуктивному здоров'ї,
  - розширенні прав і можливостей,
  - також на ринку праці.
- Значення **GII** коливаються від **нуля** (повна рівність жінок і чоловіків) до **одиниці** (повна нерівність у всіх вимірах).

Україна посіла 61 місце зі 144 країн (2017 р.),
59 місце зі 153 країн (2020 р.),

74 місце серед 146 країн світу (у 2021 р.)

Україна посіла 75 місце серед 139 країн (у 2024 році),
представлених в “Індексі гендерного розриву”

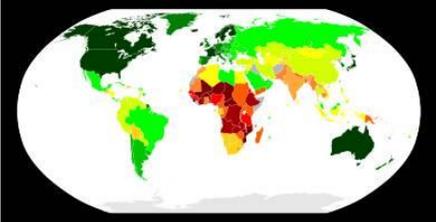

Індекс гендерної нерівності (*Gender Inequality Index*) — інтегральний показник, який відображає **нерівність у можливостях досягнень між чоловіками і жінками в трьох вимірах:**

- **репродуктивне здоров'я,**
- **розширення прав і можливостей,**
- **на ринку праці.**

Індекс був представлений Секретаріатом Всесвітнього економічного форуму в **Женеві** в 2010 році. Використовується **Організацією Об'єднаних націй** в доповіді про людський розвиток з 2010 року.

- **Індекс гендерного розвитку** (*Gender Related Development Index*) – це індекс, призначений для вимірювання гендерної рівності.
- ІГР разом з показником ступеня реалізації гендерної рівності (*GEM – Gender Empowerment Measure*) увійшли до «Звіту про розвиток людини» Програми розвитку ООН у 1995 році, **аби додати гендерно-чутливий вимір до індексу людського розвитку** (*HDI – Human Development Index*).
- **Індекс гендерного розвитку** – це міра, яка оцінює вплив людського розвитку на існування гендерних розривів по трьох складових індексу людського розвитку.
- ІГР враховує не тільки усереднений або загальний рівень благополуччя і достатку в країні, але також те, як цей достаток і добробут розподіляється між різними соціальними групами

Місце України за індексом розвитку людського потенціалу в рейтингу ООН

- високий** 78 місце у 2007 р. (дані за 2005 р.)
- середній** 82 місце у 2008 р. з 179 країн (дані 2006 р.)
- низький** 85 місце у 2009 р. з 182 країн
- 69 місце у 2010 р. з 169 країн
- 78 місце у 2013 р. зі 186 країн
- 81 місце у 2015 р. зі 188 країн
- 84 місце у 2016 р. зі 188 країн
- 88 місце у 2019 р. зі 189 країн
- 100 місце у 2024 р. зі 193 країн

За рівнем людського розвитку Україна перебуває нижче середнього рівня Європи та Центральної Азії й цей показник за 10 років не покращився. Про це йдеться у звіті Всесвітнього банку.

Гендерний вимір людського розвитку в Україні

Індекс людського розвитку	Довге і здорове життя		Знання				Гідний рівень життя		
	Очікувана тривалість життя при народженні, років		Очікувана тривалість здобуття освіти (на момент вступу до школи), років		Середня тривалість навчання (серед людей старше 25 років), років		Валовий національний дохід на душу населення, дол. США за ПКС		
жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
0,746	0,751	76,9	67,1	15,2	14,8	11,3	11,3	6 082	10 513

Середня очікувана тривалість життя жінок у 2020 році становила 76 років, чоловіків — 66 років (за Індексом гендерної нерівності — 127 місце серед 156 держав)

- Український жіночий фонд, спільно з апаратом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики України анонсував Індекс гендерної рівності України на другому Форумі гендерної рівності, який організував Європейський інститут гендерної рівності (EIGE) у Брюсселі.
- Індекс гендерної рівності у країнах ЄС використовується із 2013 року. Він висвітлює гендерні розриви між жінками та чоловіками у ключових напрямках: робота, доходи, освіта, здоров'я, влада, вплив і час.
- Завдяки уніфікованій методології та показникам Індексу гендерної рівності ситуацію в Україні можна достовірно порівняти з країнами ЄС.
- Розробка індексу є важливим кроком в контексті євроінтеграції, зазначають в УФЖ.

Шість доменів поділено на 14 субдоменів – підгрупи, в яких оцінюються ґендерні розриви за ключовими сферами розвитку країни.

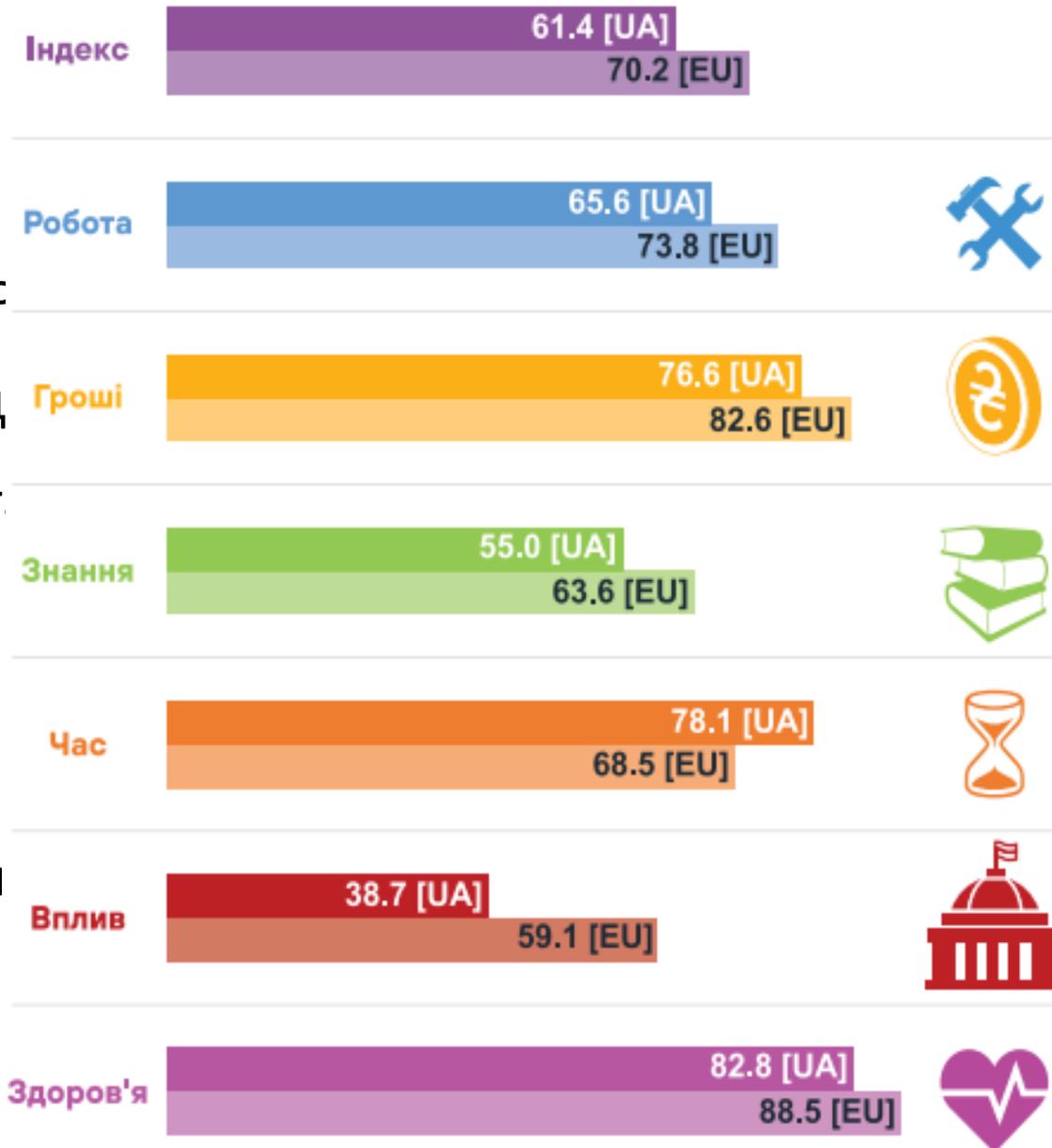
Субдомени складаються з субіндексів, розрахованих на основі показників, які є джерелом даних про доступність для чоловіків і жінок певних благ суспільного життя. Отже, **ІґР має ієрархічну структуру і охоплює 6 індексів, 14 субіндексів і 31 показник**

Індекс ґендерної рівності допомагає не лише оцінити загальний стан рівності між жінками та чоловіками, а й **вказує на конкретні сфери, які потребують змін.**

КОМПОНЕНТИ ІНДЕКСУ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

- **Індекс ґендерної рівності** вимірюється в балах за шкалою [1;100], де 1 означає повну ґендерну нерівність, а 100 – повну ґендерну рівність.
- Згідно з методологією ІґР ґендерна рівність позиціонується як така, щ стосується і жінок, і чоловіків, при цьому уваг акцентується на тому, що ґендерні розриви завдають шкоди обом статям і суспільству загалом.
- При інтерпретації ІґР важливо розуміти, що він вимірює ґендерні розриви, а не конкретне становище жінок і чоловіків індивідуально

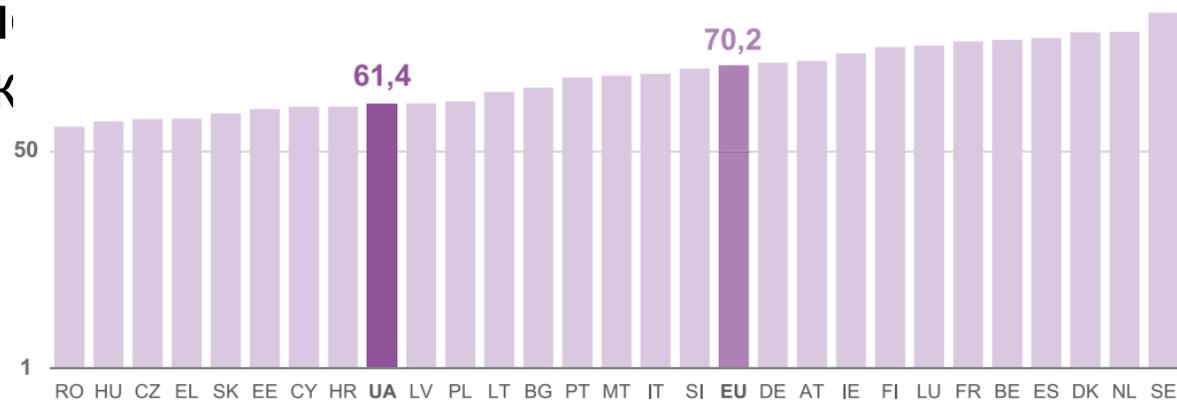

- За результатами розрахунків встановлено, що у 2023 році індекс ґендерної рівності в Україні становив **61,4 бала**.
- Це на 8,8 бала нижче, ніж у середньому по 27 країнах-членах ЄС. А втім, результати України не є кардинально відмінними від загальноєвропейських.
- За загальними балами Індексу Україна займає **20 місце у рейтингу з 27 країн ЄС та України**, випереджаючи такі ві країн Європейського союзу, як Хорватія, Кіпр, Естонія, Словаччина, Греція, Чехія, а також Угорщина та Румунія

Щодо Індексу 2023 року, по Україні в цілому **найближчими до середньоєвропейських є показники, що визначають домени «Здоров'я» та «Гроші»**, для яких різниця в оцінках є мінімальною.

За доменом «Час» ґендерна рівність в Україні забезпечується на вищому рівні, ніж у середньому по країнах-членах ЄС.

Домен «Вплив» характеризується **показниками найбільшого дисбалансу щодо залученості жінок і чоловіків**

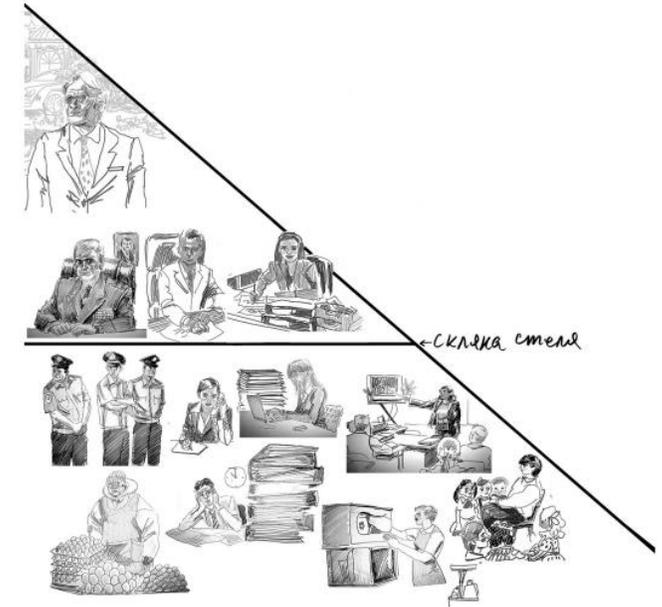
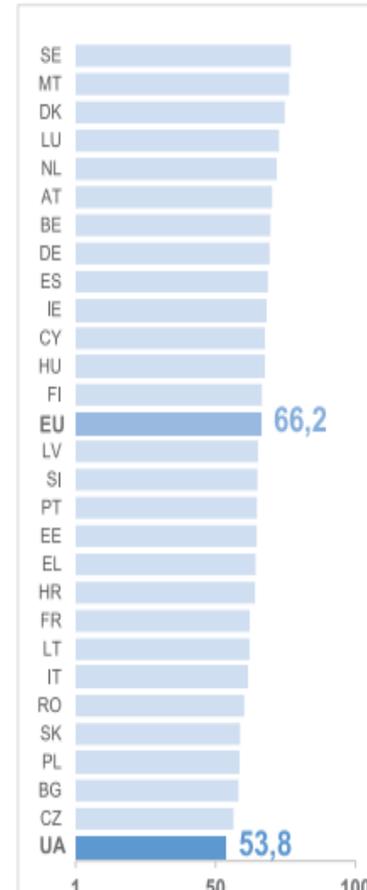
Індекс ґендерної рівності для ЄС-27 та України, 2023 рік

- Вертикальна і горизонтальна гендерна сегрегація ринку зайнятості – це механізми встановлення нерівності між жінками і чоловіками, які спричиняють різницю в оплаті праці, різні кар'єрні перспективи і різні соціальні можливості.
- Ці два механізми структурують ринок праці так, що жінки й чоловіки займають у ньому різні поверхи і ніші

У 2023 році за складовими домену «Робота», Україна посідає 25 місце за оцінками субіндексу участі на ринку праці чоловіків та жінок і **останнє місце – за оцінками субіндексу сегрегації за статтю та якістю роботи**

Субдомен
«Сегрегація та якість роботи»

Політичний

- Частка міністрів
- Частка депутатів Верховної Ради України
- Частка депутатів місцевих органів влади

Економічний

- Частка членів правлінь найбільших котируваних компаній, членів наглядових рад або рад директорів
- Частка членів правління національного банку

Соціальний

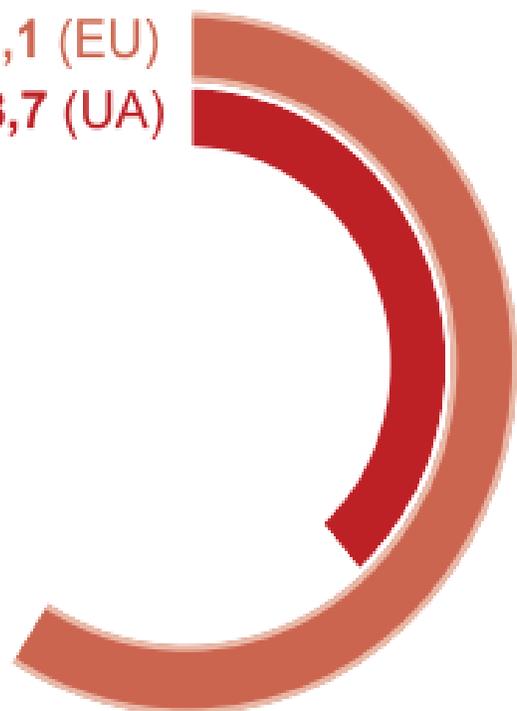
- Частка членів правління організацій, що фінансують дослідження
- Частка членів правління та наглядової ради в державних телерадіомовних організаціях
- Частка членів вищого керівного органу національних організацій олімпійських видів спорту

Домен «Вплив» та його складові

Оцінка за доменом «Вплив» становить 38,7 бала, що на 20,4 бала нижче середньоєвропейського рівня (59,1 бала). Країною з найближчою до України оцінкою за доменом «Вплив» є Польща (36,4 бала). У цьому домені Україна випереджає вісім європейських країн: Польщу, Естонію, Словаччину, Румунію, Грецію, Чехію, Кіпр та Угорщину.

59,1 (EU)

38,7 (UA)

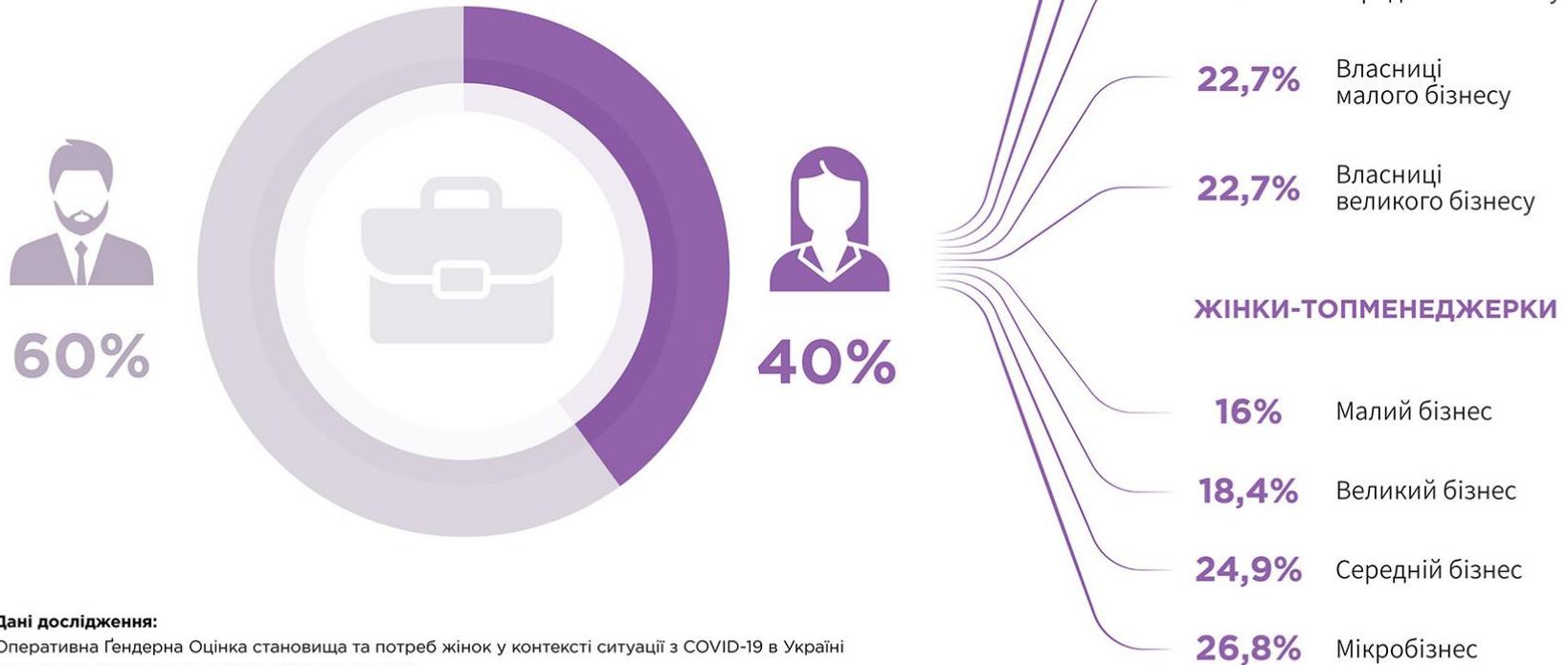
Домен «Вплив»

За показниками залученості жінок і чоловіків на керівні посади у державних політичних, економічних та соціальних структурах Україна належить до країн з високим ґендерним розривом.

- ▶ Найвища частка чоловіків має місце на керівних посадах найбільших компаній країни та у правлінні НБУ (субдомен «Економічний вплив»).
- ▶ Також значним є дисбаланс щодо представництва жінок серед вищого керівництва держави та в органах місцевої влади (субдомен «Політичний вплив») і серед членів правління організацій, які фінансують наукові дослідження, громадських телерадіокомпаній і національних олімпійських спортивних організацій (субдомен «Соціальний вплив»).

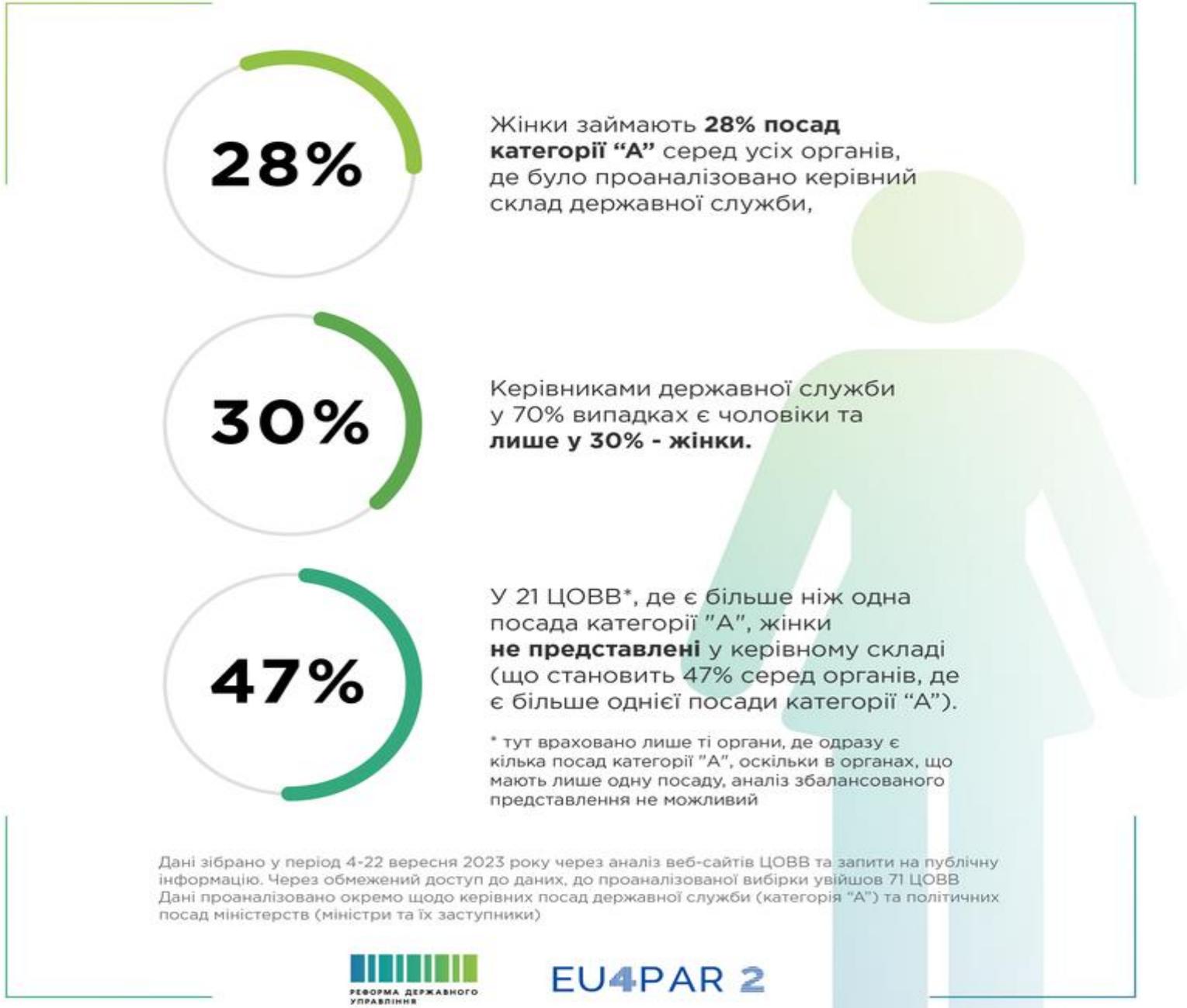
За оцінками субдоменів домену «Вплив», Україна нижче 20 місця (за всіма трьома складовими трохи вище за Угорщину, Словаччину, Чехію, Грецію та Кіпр).

ЗАГАЛЬНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК СЕРЕД КЕРІВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ

Дані дослідження:

Оперативна Гендерна Оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні (за травень 2020 року) від ООН Жінки в Україні

28%

Жінки займають **28% посад категорії "А"** серед усіх органів, де було проаналізовано керівний склад державної служби,

30%

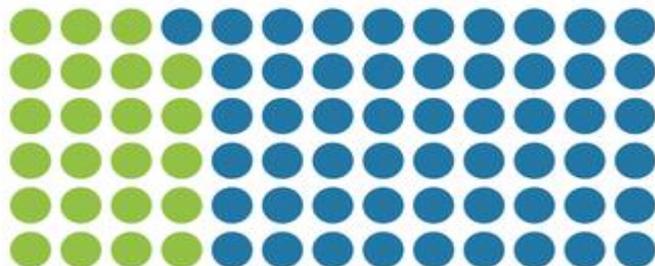
Керівниками державної служби у 70% випадках є чоловіки та **лише у 30% - жінки.**

47%

У 21 ЦОВВ*, де є більше ніж одна посада категорії "А", жінки **не представлені** у керівному складі (що становить 47% серед органів, де є більше однієї посади категорії "А").

* тут враховано лише ті органи, де одразу є кілька посад категорії "А", оскільки в органах, що мають лише одну посаду, аналіз збалансованого представлення не можливий

Дані зібрано у період 4-22 вересня 2023 року через аналіз веб-сайтів ЦОВВ та запити на публічну інформацію. Через обмежений доступ до даних, до проаналізованої вибірки увійшов 71 ЦОВВ. Дані проаналізовано окремо щодо керівних посад державної служби (категорія "А") та політичних посад міністерств (міністри та їх заступники)

Жінки займають половину та більше керівних посад державної служби у **23** із проаналізованих органів, що становить **32%** зазначеної вибірки органів.

Жінки домінують на керівних посадах державної служби в 7 ЦОВВ:

79%

Дисбаланс є більшим при аналізі політичних очільників міністерств, де жінки становлять **лише 21% керівників.**

21%

У керівному складі міністерства (політичні посади, тобто міністри та їх заступники) **жінки становлять 30%**, що є близьким до їх представлення на керівних посадах держслужби.

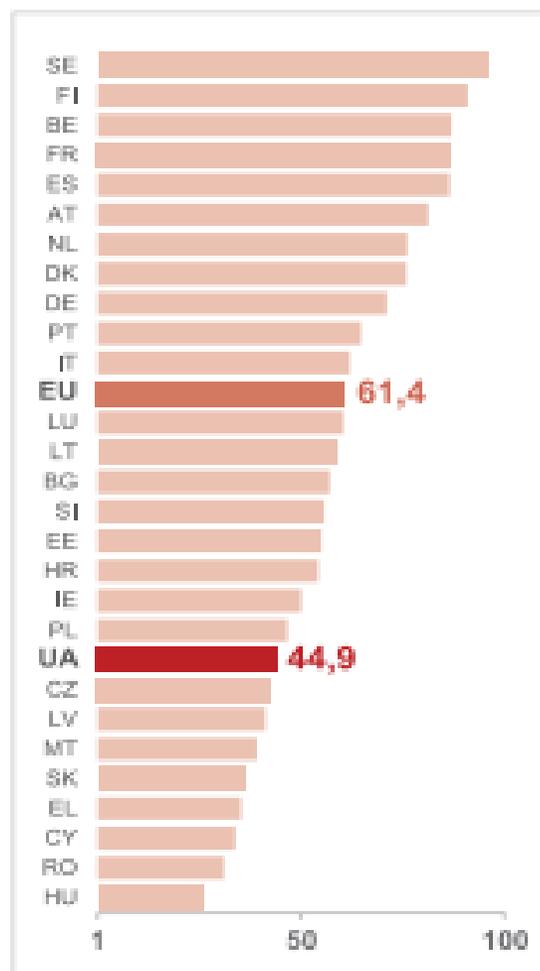
Жінки становлять **половину або переважають** серед політичних керівників лише у трьох міністерствах: Міндовкілля, Мінсоцполітики, Мінветеранів.

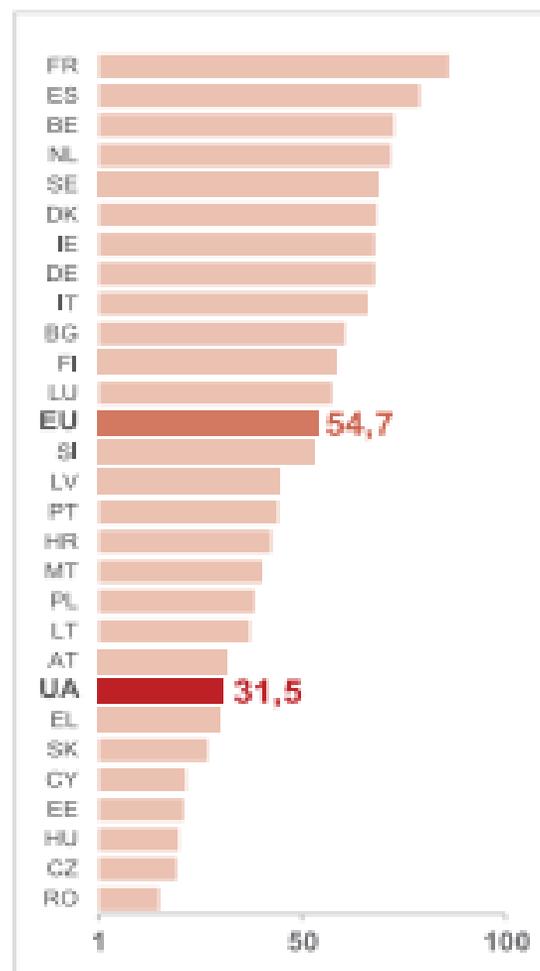
У двох міністерствах жінки **взагалі не представлені** на політичних посадах, це стосується Міненергетики та Міноборони.

Через запроваджені перешкоди для депутатського корпусу місцевих органів влади у виїзді закордон відмічається тенденція до відмови від мандатів жінками депутатками, що були активними у народній дипломатії, волонтерстві, або ж були зацікавлені у лікуванні або ж відвідуванні родичів закордоном. Така ситуація може погіршити показник Індексу при наступних вимірах.

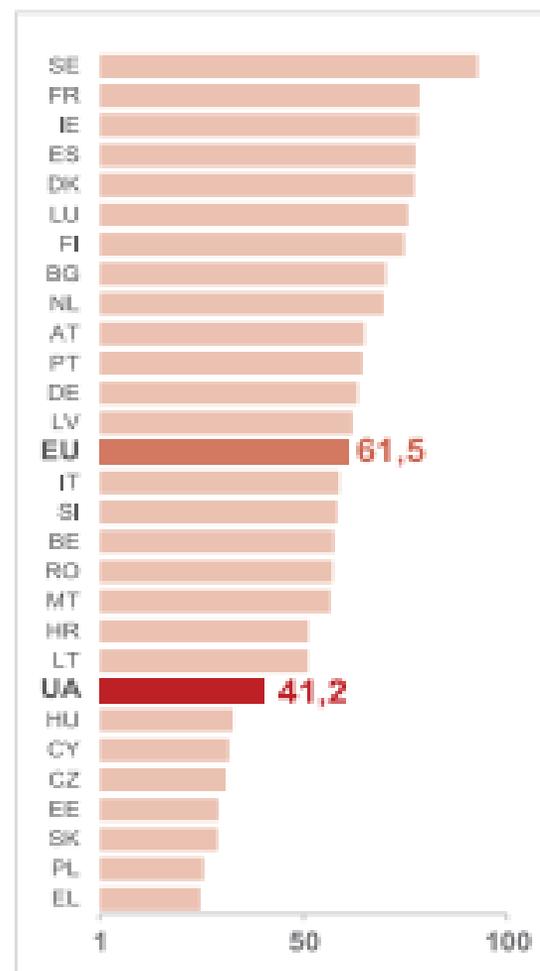
Субдомен «Політичний»

Субдомен «Економічний»

Субдомен «Соціальний»

- Домен «**Інтерсекційна нерівність**» є невід'ємною частиною оцінювання ґендерної рівності. Його розрахунок в подальшому дозволить отримати більш повну та детальну картину ґендерних диспропорцій, допоможе виявити найбільш уразливі групи населення, які стикаються з дискримінацією.
- Розуміння того, як різні фактори перетинаються й посилюють або послаблюють ґендерну нерівність, є ключовим для розробки ефективних та результативних політичних заходів.

- **Гендерна дискримінація** – це ситуація, за якої особа або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами та свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій законом

- гендерна дискримінація на ринку праці;
- пряма та непряма дискримінація;
- переслідування (домагання) як форма дискримінації;
- оголошення про вакансії із зазначенням бажаної статі працівника;
- оплата праці;
- дискримінація по відношенню до незаміжніх та щойно одружених жінок;
- вимоги до віку;
- гендерна структура підприємництва;
- гендерна специфіка безробіття.

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ

ЩО ТАКЕ ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

Дискримінація за ознакою статі – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за ознаками статі, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

ФОРМАМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТАКОЖ Є

- підбурювання до дискримінації
- пособництво у дискримінації
- утиск.

Відповідно до законодавства жінкам і чоловікам мають забезпечуватись рівні права та можливості при працевлаштуванні, просуванні кар'єрними сходами на роботі, під час підвищення кваліфікації та перепідготовки.

ЩО НЕ МОЖНА ВВАЖАТИ ДИСКРИМІНАЦІЄЮ

Законодавчо передбачені норми, які не вважаються дискримінацією за ознакою статі, це:

- спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів та грудного вигодовування дитини (випадки, коли тільки в силу фізичних особливостей та необхідності виконання природної функції народження і виховування дітей жінки потребують більшої підтримки);
- обов'язкова строкова військова служба для чоловіків, передбачена законом;
- різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків, передбачена законом (у силу фізичних особливостей жінок і чоловіків);
- особливі вимоги щодо охорони праці жінок і чоловіків, пов'язані з охороною їх репродуктивного здоров'я;
- позитивні дії (створення додаткових можливостей, спрямованих на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях жінок і чоловіків щодо реалізації прав і свобод.

КУДИ ЗВЕРТАТИСЬ У ВИПАДКУ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

Письмові звернення до Уповноваженого можна надіслати за адресою: вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008; на електронну пошту: hotline@ombudsman.gov.ua.

В Україні також діє Національна «гаряча лінія» з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації громадської організації «Аа Страда». Можна звернутися за тел. 0 800 500 335 або короткий номер з мобільного: 116 123, а також Урядова гаряча лінія з питань допомоги постраждалим від насильства: 1547.

Якщо під час вчинення дискримінації за ознакою статі наявний склад адміністративного або кримінального правопорушення, тоді за захистом порушеного права потрібно звернутись до органів поліції за тел.: 102.

UKRINFORM

© 2021 Укрінформ. Усі права захищені. У разі використання матеріалів посилання обов'язкове. www.ukrinform.ua

Забезпечення РПМ жінок і чоловіків

у сфері підприємництва

На державному та регіональному рівнях з урахуванням статистичних показників можуть здійснюватися позитивні дії для усунення дисбалансу в підприємницькій діяльності жінок і чоловіків шляхом заохочення підприємницької діяльності, надання пільгових кредитів, проведення бізнес-тренінгів та інших заходів

Стаття 19

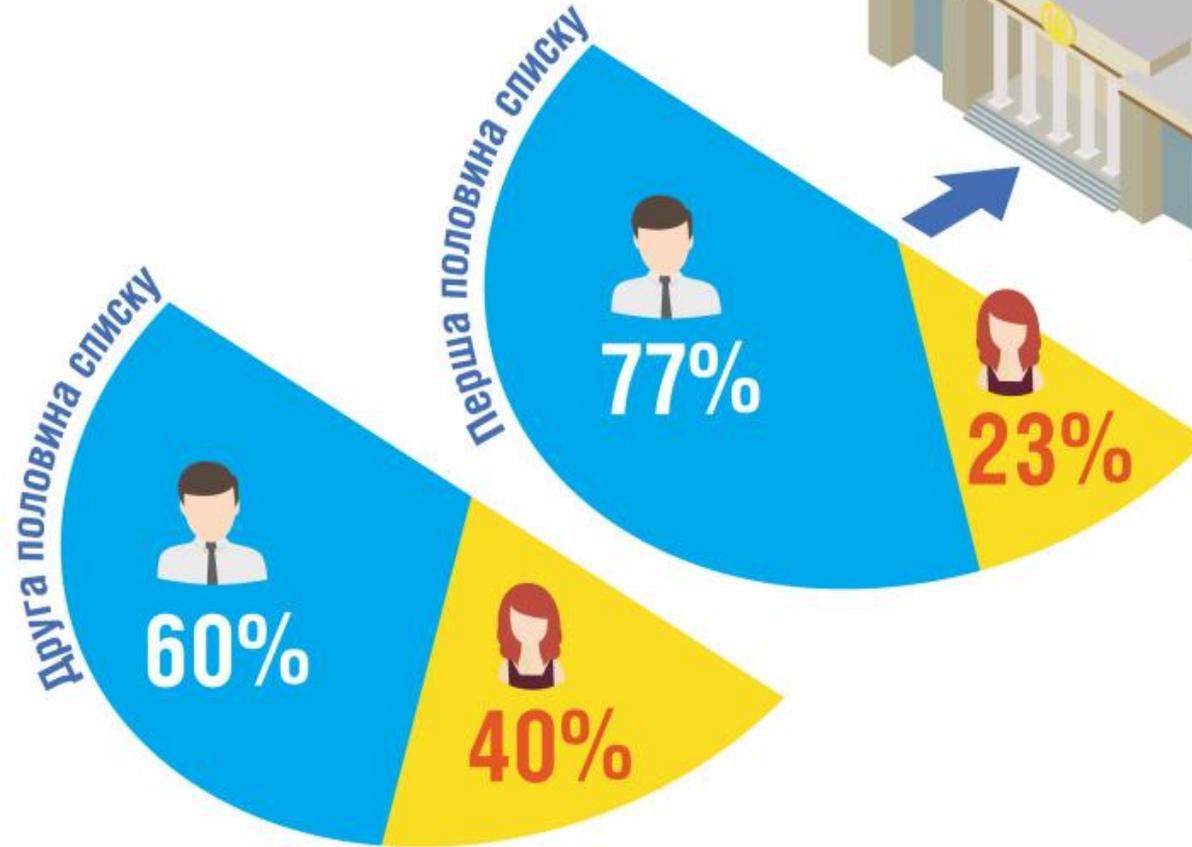
- **Позитивна дискримінація** (англ. *affirmative action*) або **позитивні дії** — це соціально-політичні заходи з підвищення представництва груп людей, дискримінованих у суспільствах за певною ознакою, як-то стать (дискримінацією тут є сексизм), сексуальна орієнтація (гомофобія). Такі групи називаються захищеними.
- **Позитивна дискримінація** застосовується для подолання нерівностей у доступі до освіти, праці та її оплати, а також сферах (таких як освіта та влада), з яких люди багатьох груп були історично виключені, а також подолання і компенсацію нанесених їм кривд, несправедливостей і перешкод, з кінцевою метою досягнення та підтримки розмаїття
- Позитивна дискримінація є інструментом сучасної гендерної політики
- **Позитивна дискримінація** – встановлена державою **система пільг, заохочень, заборон і компенсацій** спрямованих на підвищення соціального статусу жінок" (Словник гендерних термінів)

Представництво жінок у списках: перша та друга половина

Представництво жінок у виборчих списках на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року.

Дані по 10 партіям: «Батьківщина», «Голос», «Громадянська позиція», «Європейська солідарність», «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – «За життя», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Самопоміч», «Сила і Честь», «Слуга народу».

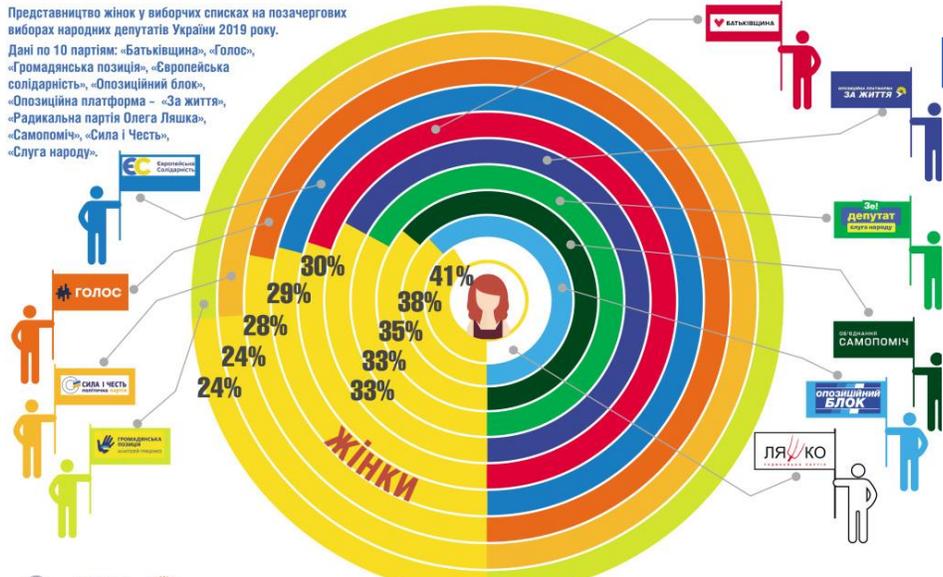
Представництво жінок в одномандатних округах

Представництво жінок серед кандидатів від партій в одномандатних виборчих округах на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року.
Дані по областях по 10 партіям: «Батьківщина», «Голос», «Громадянська позиція», «Європейська солідарність», «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – «За життя», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Самопоміч», «Сила і Честь», «Слуга народу».

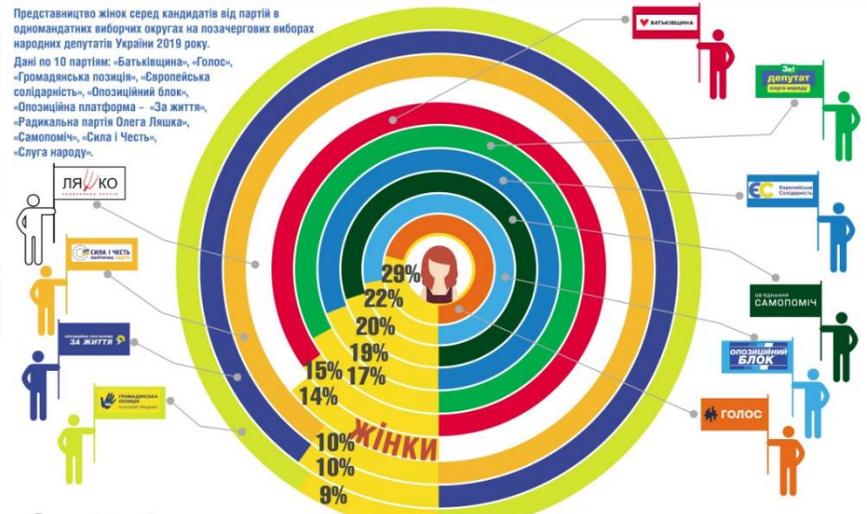
Представництво жінок у списках кандидатів

Представництво жінок у виборчих списках на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року.
Дані по 10 партіям: «Батьківщина», «Голос», «Громадянська позиція», «Європейська солідарність», «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – «За життя», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Самопоміч», «Сила і Честь», «Слуга народу».

Представництво жінок в одномандатних округах

Представництво жінок серед кандидатів від партій в одномандатних виборчих округах на позачергових виборах народних депутатів України 2019 року.
Дані по 10 партіям: «Батьківщина», «Голос», «Громадянська позиція», «Європейська солідарність», «Опозиційний блок», «Опозиційна платформа – «За життя», «Радикальна партія Олега Ляшка», «Самопоміч», «Сила і Честь», «Слуга народу».

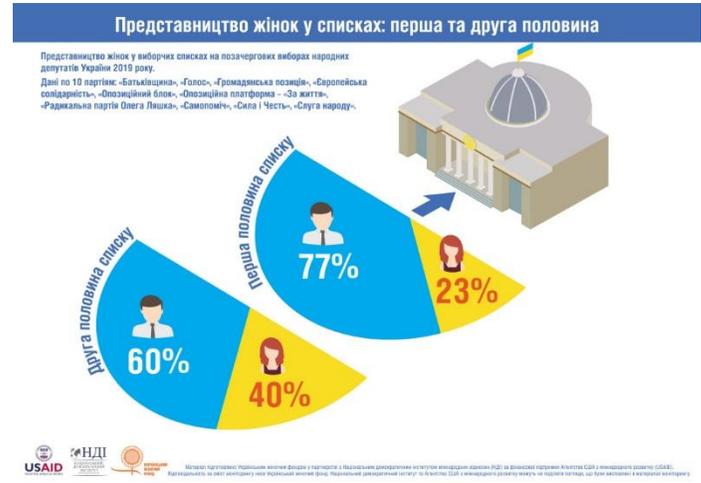

Виборчий кодекс України 2020

Ст. 154,219

• КВОТИ

Під час формування загальнодержавного та регіональних виборчих списків партія повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі).

• Країною з найкращим рівнем гендерної рівності залишається **Ісландія (13-й рік поспіль) – (гендерний розрив закритий на 90,8% (2022)).**

• Серед інших країни світу з **ТОП-10** за індексом гендерного розриву:

- Норвегія (84.2%),
- Фінляндія (83.2%),
- Швеція (82%),
- Нікарагуа (80%),
- Нова Зеландія (79.9%)
- Ірландія (79.8),
- Руанда (79.1%),
- Німеччина (78.7%).
- Іспанія (79.5%),
- **Україна 72%**

